

امامت‌پژوهان انگلیسی‌زبان و آثار آنها

گروه امامت‌پژوهی در غرب انگلیسی‌زبان

■ مقدمه

مطالعات پژوهشگران غربی در مورد تشیع که امامت نیز بخشی از آن است از حیث زبان، موضوع و نیز از جهت ارتباط با فرقه‌های مختلف شیعه، به دسته‌های متنوع طبقه‌بندی می‌شود.

از این میان، مقاله‌ی حاضر تنها در صدد معرفی نمونه‌ای از آثار غربی انگلیسی‌زبان است که در آنها به امامت شیعی و اصل و خاست‌گاه آن و نیز اندیشه و تطورات تاریخی شیعه که به نوعی به امامت شیعه مربوط می‌شوند، پرداخته شده است.

در این مقاله با استفاده از مجموعه‌ی Index Islamicus: کتاب: Shi'i Islam: A Comprehensive Bibliography و نیز ویرایش دوم The Encyclopedia of Islam^۱ (انتشارات بریل لیدن)، برخی از این آثار معرفی شده است. بدیهی

۱۷۴

فصلنامه امامت‌پژوهی - شماره اول - بهار ۱۳۹۰

۱. دایرة المعارف اسلام. (The Encyclopedia of Islam, 2nd Edition, Leiden, E.J. Brill, 1986).

است که مجموعه‌ی حاضر، چکیده‌ای از این آثار را به عنوان نمونه بیان می‌کند و نگاشته‌های آکادمیک پژوهشگران غرب در مورد امامت شیعی، منحصر به موارد یاد شده در این مقاله نیست.^۱

در این جا لازم است از استاد محترم جناب آقای دکتر خان‌بگی به دلیل بذل عنایت ایشان در تهیه‌ی کتاب *Shi'i Islam : A Comprehensive Bibliography* تشکر و قدردانی کنم.

پیش از معرفی نمونه‌ای از آثار انگلیسی زبان غربی در خصوص امامت، ابتدا لازم است برای آشنایی با فضای امامت‌پژوهی غرب، نگاهی به ضرورت مطالعه در امامت‌پژوهی غربیان و نیز سابقه‌ی امامت‌پژوهی در غرب بیان‌دازیم.

■ ضرورت بررسی امامت‌پژوهی غربیان

مسأله‌ی امامت‌پژوهی غربیان شاخه‌ای از شیعه‌پژوهی آنان به حساب می‌آید و لازم است از دریچه‌ی شیعه‌پژوهی مورد مطالعه قرار گیرد. در ضرورت مطالعه‌ی شیعه‌پژوهی غربیان، تقریباً همان ضرورتی که مطالعه‌ی اسلام‌پژوهی آنان را ایجاب می‌کند، مورد توجه قرار می‌گیرد؛ بلکه حتی در برخی از موارد، مطالعه‌ی شیعه‌پژوهی، از مطالعه‌ی اسلام‌پژوهی آنان ضروری‌تر به نظر می‌رسد.

دلیل این مسأله آن است که توجه به نگاشته‌های غربیان درباره‌ی اسلام، قرآن و شخصیت و سیره‌ی رسول خدا ﷺ، می‌تواند دغدغه‌ی خاطر همه‌ی فرقه‌های اسلامی به حساب آید؛ درحالی‌که افزون بر آن، توجه به تتبعات و آثار آکادمیک غرب در مورد میراث گران‌بهای اهل بیت علیهم‌السلام و ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام، که حاملان اصلی قرآن و سنت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و اسلام راستین‌اند، و اصل امامت دوازده امام علیهم‌السلام، که اساس و بنیان شیعه است، تنها به شیعه‌ی امامیه اختصاص دارد.

از سوی دیگر، در پژوهش‌های شیعه، هنوز دغدغه‌ی خاطر بسیاری از محققان، بیشتر

۱. در مجموعه‌ی Index Islamicus - که مورد استفاده‌ی این مقاله قرار گرفته است - تنها ذیل عنوان کلی Shi'ism، ۱۷۲۵ عنوان کتاب و مقاله معرفی شده است.

متوجه مطالعات اسلامی و قرآنی مستشرقان است که در جای خود مسأله‌ای است شایسته و بایسته. تحقیقات پژوهشگران شیعه، عموماً و بیشتر به مطالعه‌ی پژوهش‌های غربی در قرآن و حدیث و تاریخ اسلام معطوف شده است؛ در حالی که بررسی مطالعات و آثار غربیان درباره‌ی امامت در تشیع امامیه، نسبت به سایر موضوعات، در میان خود شیعیان نیز از گستردگی چندانی برخوردار نیست. بنابراین باید توجه داشت که ضرورت مطالعه در اسلام‌پژوهی غربیان نباید موجب شود که، مسأله‌ی مهم دیگر، یعنی مطالعه‌ی شیعه‌پژوهی و امامت‌پژوهی غربیان، مورد غفلت قرار گیرد.

آنچه ضرورت مطالعه در پژوهش‌های شیعی و به ویژه امامتی مستشرقان را پررنگ‌تر می‌کند، توجه به این مطلب است که نظریه‌های غربیان، مجموعه‌ای است آمیخته از موارد صحیح و ناصحیح و ضروری است که هم محاسن و زیبایی‌های کارهای آنان، چه در متدولوژی و روش تحقیق و چه در نتایجی که بدان دست یافته‌اند، مشخص و ارائه شود و هم معایب کارهای آنان. یعنی تحلیل‌هایی از آنان در مورد شیعه یا اعتقادات شیعی که احیاناً ناقص یا ناسازگار با واقع است و گاه ممکن است به نتیجه‌گیری‌های ناصواب منتهی شود، مشخص و متمایز گردد؛ چه این ناسازگاری ناشی از عدم درک صحیح یا کامل آنان در موضوعی خاص از برخی از حقایق مرتبط با اعتقادات شیعی باشد و چه ناشی از عوامل دیگر.

زیرا از یک سو، با توجه به آن که کرسی‌های تدریس دینی در غرب بر عهده‌ی همین پژوهشگران است و بخش قابل توجهی از نیازهای مطالعات دینی در غرب، توسط آنان تأمین می‌شود، آثار آنان منبع مطالعاتی‌ای برای دانش‌پژوهان غربی است که فرآورده‌های آنان، بدون تمایز گزارش‌ها و نتایج صحیح از ناصحیح و سره از ناسره ارائه خواهد شد؛ و از سوی دیگر در برخی از موارد، پذیرش استنتاج‌های گاه بیگانه از اصول اعتقادات شیعی، و بازگویی و ترویج آن توسط اندیشمندان نواندیش شیعه، ممکن است که در جوامع شیعی، توسط افرادی کم مطالعه مورد پذیرش واقع شود.

از این رو، استفاده‌ی علمی از محاسن آثار آنان و نیز تصحیح علمی و اساسی مواردی از آن که با باورهای شیعی بیگانه است، نیازمند مطالعه‌ی دقیق و روشمند و مطابق با معیارهای علمی در آثار غربیان است. لزوم عنایت به موارد یاد شده، ضرورت مطالعه‌ی

آثار مرتبط با امامت‌پژوهی غربیان را به خوبی تبیین خواهد کرد و ارزش و جایگاه آن را در تتبعات و پژوهش‌های امامتی شیعه، نشان خواهد داد.

■ سابقه‌ی امامت‌پژوهی در غرب

همان‌گونه که اشاره شد، امامت‌پژوهی در غرب، شاخه و بخشی از شیعه‌پژوهی آنان است و ضرورتاً باید از طریق مطالعه بر روی شیعه‌پژوهی آنان بررسی شود. با آن که اسلام‌پژوهی در غرب از سابقه‌ی قابل توجهی برخوردار است، مبادرت غربیان به شیعه‌پژوهی، دارای چنان سابقه‌ی دیرینه‌ای نیست و اخیراً میزان توجه آنان به شیعه‌پژوهی رو به فزونی نهاده است. این را می‌توان در تصریحات برخی از غربیان و نوشته‌های غیر آنها ملاحظه کرد.

هاینس‌هالم در کتاب Shi'ism^۱ با اشاره به نوپایی توجه به تشیع از طریق مقایسه‌ی ادیان، علت این مسأله را دشواری دسترسی به منابع اولیه در زبان‌های اروپایی و نیز نوپایی تلفیق مطالعات شرقی و مذهبی دانسته است، وی می‌نویسد:

در مورد شیعه به عنوان یک آیین مستقل، هنوز تحقیقاتی خارج از چارچوب مطالعات کلی اسلامی انجام نشده است. مطالعه‌ی تطبیقی ادیان، به تازگی شناخت تشیع را آغاز کرده است. تا این زمان هیچ شرح کامل و جامعی درباره‌ی شیعه وجود ندارد و بیشتر آثار، از انشعاب‌های اختصاصی تشیع و مسائل ویژه در عقیده و تاریخ این مذهب سخن می‌گویند. در این آثار، تشیع امامیه یا دوازده امامی، همیشه به عنوان برجسته‌ترین انشعاب تشیع مطرح بوده است و اغلب صرفاً معادل شیعه محسوب می‌شود.

اخیراً «تراست محمدی»^۲ که مرکز آن در لندن است، آثار مهمی از نوشته‌های امامیه را به منظور توسعه‌ی انتشار آنها، در سراسر

۱. تشیع

۲. Muhammadi Trust

جهان ترجمه کرده است. تا این اواخر، اثر دونالدسون با نام **مذهب شیعه**^۱، جایگاه نخست را در میان گزارش‌های علمی مربوط به شیعه از آن خود کرده بود.

اخیراً **مقدمه‌ای بر اسلام شیعی**^۲ اثر موجان مؤمن، جانشین آن اثر شده است. هر دو اثر، گزارش تاریخ اولیه‌ی شیعه را با گسترش امامیه یا شیعه‌ی دوازده امامی تلفیق می‌کنند. علت این امر که توجه به شیعه از طریق مقایسه‌ی ادیان به تازگی آغاز شده است، اساساً ممکن است این حقیقت باشد که دسترسی به منابع اولیه در زبان‌های اروپایی تاکنون دشوار بوده است و نیز آن که تلفیق مطالعات شرقی و مذهبی، هنوز پدیده‌ای جدید به حساب می‌آید.^۳

گرچه ممکن است کلیت دیدگاه هالم صحیح باشد؛ اما این دیدگاه از دو جهت قابل تأمل و نقد است:

اولاً: نوپایی توجه به تشیع، در نظر هالم را از این جهت می‌توان نقد کرد که، این مطلب ممکن است در برخی از موارد بدین صورت نباشد؛ چراکه غربی‌ها در موضوع‌هایی چون صفویه (به عنوان یک دولت شیعی) یا نهضت مشروطیت (به عنوان یک نهضت ایرانی - شیعی) و یا انقلاب اسلامی در ایران توسط یک شخصیت دینی، تحقیقات مبسوط و مفصلی انجام داده و منتشر نموده‌اند؛

مگر آن که منظور هالم کلیت تشیع باشد؛ به همان شکل که در عبارت خود می‌گوید: شرح کامل و جامعی درباره‌ی شیعه وجود ندارد و بیشتر آثار، از انشعاب‌های اختصاصی تشیع و مسائل ویژه در عقیده و تاریخ این مذهب سخن می‌گویند.

ثانیاً: علتی که هالم برای نوپایی توجه غربیان به تشیع بیان کرده است، قابل نقد است؛

۱. The Shi'ite Religion, Dwight M. Donaldson, London, 1933.

۲. An Introduction to Shi'i Islam, The History and Doctrine of Twelver Shi'ism, Moojan Momen Oxford 1985.

۳. Shi'ism, Heinz Halm, pp. 2 - 4

زیرا از یک سو ، چنانچه دشواری دسترسی به منابع اولیه در زبان‌های اروپایی و نیز نوپایی تلفیق مطالعات شرقی و مذهبی ، دلیل نوپایی توجه پژوهشگران غربی به تشیع باشد ، همین دلیل باید در مورد اسلام پژوهی آنان نیز صادق باشد ؛ در حالی که سابقه‌ی اسلام پژوهی غربیان و دسترسی آنان به متون و نسخ اصلی اسلامی و شرقی ، بسیار دیرینه‌تر از شیعه پژوهی آنان است. از سوی دیگر بسیاری از متون خطی اولیه که اکنون تنها در کتابخانه‌های غربی یافت می‌شود ، از همان زمان ارتباط غربیان با ایران ، چه در دولت صفوی و چه در دولت‌های پس از آن ، توسط سیاحتگران غربی به اروپا برده شد و به همین دلیل دست آنان کاملاً از متون اولیه خالی نبوده است.

پروفسور زابینه اشمیتکه و محمدعلی امیرمعزی در مقاله‌ی Shi'ite-Twelve resources in Europe^۱ دلیل اصلی را مسأله‌ی دیگری می‌دانند. طبق نوشته‌ی آنان ، مطالعه‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی در غرب ، نسبت به روند اصلی مطالعه‌ی غربیان در مورد اسلام سنی، دارای تأخیر بوده است. این مسأله عمدتاً نه فقط به دلیل کمبود متون در دسترس ، بلکه به دلیل سوء تفاهم تسنن نسبت به تشیع بوده که این برداشت غلط اهل سنت توسط محققان غربی پذیرفته شده بود.

در دهه‌های اخیر پیشرفت‌های قابل توجهی در مطالعه‌ی تشیع دوازده‌امامی پدید آمد. این پیشرفت و در زمینه‌ی کلام و فلسفه‌ی امامیه ، عمدتاً به دلیل تلاش‌های هانری کرین (۱۹۰۳-۱۹۷۸م) بود که اولین بار به اهمیت مشارکت امامیه در توسعه‌ی فلسفه‌ی اسلامی که در جهان تسنن دچار وقفه شده ، اشاره کرد. مطالعه‌ی او در مورد شیعه ، بیشتر مطالعه‌ای پدیدارشناسانه بود تا مطالعه‌ای تاریخی نگر. سیدحسین نصر تا حدودی در تلاش‌های او مشارکت داشته و آن را ادامه داده است .

بعد از هانری کرین ، ویلفرد مادلونگ سهم مهمی در مطالعه‌ی برخی از حوزه‌های امامیه داشت. او در مقاله‌ای در نخستین کنفرانس بین المللی استراسبورگ در سال ۱۹۸۶م که به تشیع دوازده‌امامی اختصاص داشت ، با اشاره به اهمیت متکلمان شیعی ، توسعه‌ی کلام شیعی را مطرح کرد.

۱. منابع شیعه‌ی دوازده‌امامی در اروپا

از زمان حوادث سیاسی سال‌های دهه‌ی ۱۹۷۰م به بعد در لبنان و ایران، مشارکت ارزشمند بیشتری توسط محققان در مطالعه‌ی امامیه در زمینه‌های مختلف مذهبی، سیاسی، اجتماعی و تاریخی تشیع دوازده‌امامی پدید آمد.^۱ شاهد دیگری که مؤید نظر اشمیتکه و امیرمعزی است، نوشته‌ی اتان کولبرگ است. کولبرگ در مجموعه‌ی Shi'ism^۲ در مقدمه‌ی بحث "early Shi'ism in History and Research"^۳، در بحثی تحت عنوان "Trends of Research"^۴ می‌نویسد: جهان اسلام که اروپاییان، چه به عنوان دشمن یا دوست، کشورگشا یا تابع و رعیت، به شناختن آن پرداختند، مربوط اسلام سنی بود. بنابراین دست کم بخشی از بنیاد رسوم و اعتقادات سنی شناخته شد. در مقابل اسلام شیعی - که به طور وسیع در مناطق دورتری نسبت کاوش غربی بود - به طور عمده به صورت معما و نامعلوم باقی ماند. پی بردن غرب به دنیای شیعی پروسه‌ای ممتد گشته است و هنوز هم ادامه دارد. همان گونه که نشان داده می‌شود، تحقیق و مطالعه بر روی هریک از انشعاب‌های عمده‌ی تشیع، روش متفاوتی دارد و با حرکت متفاوتی توسعه می‌یابد.^۵

او سپس ادامه می‌دهد:

۱. Twelver_ Shi'ite resources in Europe: (the Shi'ite Collection at the Oriental Department of the University of Cologne, the fonds Henry Corbin and the Fonds Shaykhi at the Ecole Pratique des Hautes Etudes (EPHE), Paris. With a catalogue of the Fonds Shaykhi (Amir- Moezzi, Mohammad Ali & Schmidtke, S., pp.7477 - (in: Journal Asiatique, 285i, pp.731997 ,122 -)

۲. مجموعه‌ی Shi'ism مجموعه‌ای است که ۱۷ مقاله‌ای منتشر شده در مورد تشیع در تاریخ اسلامی نخستین را جمع آوری کرده است. کولبرگ یک مقدمه‌ی کلی بر بحث « تشیع نخستین در تاریخ و تحقیقات » آن ارائه کرده است.

۳. تشیع اولیه در تاریخ و بررسی

۴. تمایلات به مطالعه [و بررسی]

۵. Shi'ism, "Early Shi'ism in History and Research", Introduction, edited by: Etan Kohlberg, Hebrew University of Jerusalem, Israel, 2003, p.xxii

در قرن هفدهم، محققان در دانشگاه‌های اروپایی علاقه به تحقیق بر روی علی بن ابی طالب (علیه السلام) را، نه به عنوان بنیان گذار تشیع، بلکه اصولاً به عنوان شخصیت برجسته‌ی ادبی و چهره‌ی سیاسی اسلام اولیه، گسترش دادند. در نیمه‌ی دوم قرن بیستم، به ویژه به دنبال انقلاب اسلامی در ایران در سال ۱۹۷۹م، افزایش چشمگیری در مطالعاتی که به تشیع امامی اختصاص داشت و شامل مراحل اولیه‌ی تاریخ آن بود، به وجود آمد. این مطالعات تاندازه‌ی زیادی از قابلیت رشد کتاب‌های امامیه که در ایران و لبنان به چاپ رسیدند، بهره بردند.^۱

کولبرگ به عنوان نمونه مطالعات هاجسون، مادلونگ و امیرمعزی را دارای اهمیت ویژه می‌داند و در مورد اثر هاجسون می‌نویسد:

مقاله‌ی پر آدرس هاجسون (The Venture of Islam, Hodgson, Chicago and London, 1974) یکی از نخستین تلاش‌ها برای نوسازی رشد ابعاد مذهبی و فرقه‌ای در شیعه‌ی نخستین بود. طبق نظر او، تشیع به عنوان یک جنبش اقلیت، با تمسک به اولویت علی (علیه السلام) و خانواده‌ی او، بدون اعتقاد به اندیشه‌ی مذهبی خاصی بود. این جنبش با پیوستن دو عنصر، به فرقه‌ی امامیه تبدیل شد: اولی، تفکر پیشین شیعه که در قرن هفتم میلادی به وجود آمد و بعدها به عنوان غلو نامیده شد. و دومی، که تحت تعالیم [امام] محمد باقر (علیه السلام) ظاهر شد و در تعالیم فرزندش [امام] جعفر صادق (علیه السلام) متبلور گشت، شامل اصل «نص (تعیین)» و «علم» بود. طبق این دو اصل، امام توسط خداوند تعیین می‌شود و دارای دانش فوق بشری است. بنابراین ضمانت الهی حجیت او، اطمینان می‌داد که بدون در نظر گرفتن این که دارای قدرت واقعی سیاسی باشد.^۲

۱. Ibid. p. xxiv.

۲. Ibid. pp. xxv-xxvi.

البته از نظر شیعه‌ی امامیه، نظر هاجسون در مورد اصل تشیع و سیر تحول آن، نظر غیرصحیح و در جای

به گفته‌ی امیرمعزی در کتاب "The Divine Guide in Early Shi'ism"^۱ :
 در فاصله‌ی سال‌های ۱۸۷۴م که مطالعات گل‌دزیهر در مورد شیعه^۲
 انجام شد تا ۱۹۸۸م که تحقیقات هالم در مورد شیعه انجام شد^۳ ،
 دانشمندان اسلامی و شرق‌شناسان کارهای زیادی درباره‌ی شناخت و
 معرفی تشیع ، به طور کلی ، و امامیه ، به طور اختصاصی ، انجام داده‌اند
 ؛ اما با این وجود ، درباره‌ی امامیه‌ی نخستین ، یعنی آموزه‌هایی که
 باید از سوی ائمه‌ی تاریخی شیعه عرضه شده و بعدها شیعه‌ی دوازده
 امامی نام گرفته باشد ، کار منسجم و تأییدشده‌ای انجام ندادند^۴ .
 یکی از شواهد تازه بودن ، گسترش شیعه پژوهی و به تبع آن امامت پژوهی
 غربیان ، توجه به کمی میزان مطالعاتی است که تا نیمه‌ی دوم قرن
 بیستم به موضوع شیعه‌ی امامیه اختصاص یافته است^۵ . در نخستین
 مجلد از مجموعه‌ی Index Islamicus ، که نوشته‌های سال‌های
 ۱۹۰۶ تا ۱۹۵۵م را پوشش داده ، تنها دو صفحه از ۸۲۴ صفحه‌ی این
 مجلد برای فهرست کردن عناوین مقالات مربوط به تشیع دوازده‌امامی ،
 اختصاص یافته است^۶ .

خود قابل است.

۱. پیشوای الهی در تشیع نخستین

۲. Beitrage Zur Literaturgeschichte der Shi'a und der unnitischen Polemik, Vienna, 1874

۳. Die Schi'a, Darmstadt, 1988

۴. The Divine Guide in Early Shi'ism , Amir_ Moezzi, Mohammad Ali, (Preface), p.1.

۵. باید توجه داشت که همانگونه که نقل شد ، طبق بیان‌های هالم ، در آثار غربیان ، تشیع امامیه یا دوازده‌امامی همیشه به عنوان برجسته‌ترین انشعاب تشیع مطرح بوده است و اغلب صرفاً معادل شیعه محسوب می‌شود(رک : (Shi'ism, Heinz Halm, pp. 2 - 4

۶. مجموعه‌ی Index Islamicus ، فهرست کتاب‌ها و مقالات منتشر شده‌ی مربوط به اسلام و سرزمین‌های اسلامی از سال ۱۶۶۵م تاکنون است. این اثر حدود نیم قرن به عنوان کتابی مرجع ، اطلاعات مورد نیاز بسیاری از پژوهشگران را تأمین کرده ، تأثیر زیادی در جهت‌دهی به تحقیقات و علاوه بر آن تأثیر زیادی نیز در رشد و توسعه‌ی فهرست‌نگاری در جهان اسلام داشته‌است. این کتاب را می‌توان کارنامه‌ی مطالعات اسلامی در محدوده‌ی زبان‌های اروپایی و دست‌کم معرفی‌نامه‌ی برای آثار خاورشناسان دانست. یکی از اهمیت‌های آن ، قدمت منابع فهرست شده در آن است.

اتان کولبرگ این مسأله را در مقاله‌ی «Western Studies of Shi'a Islam»^۱ به این صورت بیان می‌کند :

ایندکس اسلامیکوس توسط «پروفیسور جیمز داگلاس پیرسون» (J.D. Paerson 1911 - 1999) پایه‌ریزی شد. او در آغاز، ۲۵۰۰ مقاله در زمینه‌ی اسلام را در کتابخانه‌ی SOAS لندن که در یک دوره‌ی پنجاه ساله (۱۹۰۶-۱۹۵۵م) منتشر شده بود، فهرست‌نویسی کرد. در ادامه با افزودن منابع کتابخانه‌ای دیگر، آن را به ۲۶۰۷۶ مقاله رساند و در سال ۱۹۵۸م منتشر کرد. استقبال گسترده‌ی پژوهشگران، پیرسون را به تداوم پروژه تشویق کرد و او منابع پنج سال بعد را نیز به این فهرست افزود و در سال ۱۹۵۸م منتشر کرد. پیرسون در سال ۱۹۸۲م برای تسهیل تألیف و نشر ایندکس، از دانشگاه کمبریج درخواست همکاری و کمک کرد و با موافقت ریاست این دانشگاه، در کتابخانه‌ی مرکزی آن، بخش ویژه‌ای به نام کتاب‌شناسی اسلامی تأسیس شد. پیرسون یک دهه‌ی دیگر نیز به این کار ادامه داد و در پایان آن دهه ویراستار دیگری به او پیوست. ویراستاران کنونی ایندکس، راپر (A.J. Roper) و بلینی (C.H. Bleany) هستند که در بخش کتاب‌شناسی دانشگاه کمبریج اشتغال دارند.

در ایندکس، اطلاعات کتاب‌ها و مقالات به صورت موضوعی تنظیم شده‌است و قلمرو و محدوده‌ی ایندکس تنها زبان‌های اروپایی (چه منابع منتشر شده در غرب و چه منابع منتشر شده در آسیا یا افریقا) است و اطلاعات منابعی که به زبان‌های دیگر منتشر شده‌اند، در آن وجود ندارد؛ مگر پاره‌ای از منابع دوزبانه. برخی از موضوعات ایندکس، مانند منابع عرب پیش از اسلام یا اقلیت‌های ساکن در جهان اسلام، هرچند اسلامی به نظر نمی‌آید؛ اما به دلیل تأثیر یا ارتباط آن بر اسلام و مسلمانان، آورده شده‌است. همچنین ایندکس شامل پایان‌نامه‌ها و تحقیقات دانشگاهی یا مقالات مندرج در نشریات کمتر از ماه‌نامه و نیز گاه‌نامه‌های غیراسلامی که گاه به موضوعات اسلامی پرداخته‌اند، نیست. از وجوه مثبت ایندکس این است که می‌توان آن را کارنامه‌ی اسلام‌شناسان و مستشرقان بزرگی چون: فلوجل، سیلوستر، دوساسی، اسپرنگر، گلدزهر، بروکلان، گویدی، ولهاوزن، وستفلد و به ویژه نسل قدیمی آن‌ها دانست. مسؤولان تهیه‌ی ایندکس و دیگران در نقد این کتاب به نکاتی چون: عدم جامعیت ایندکس (همان‌گونه که روپر در مقدمه‌ی مجلد ۸۵ - ۱۹۸۱م به اشاره کرده و آن را ناشی از کمیت زیاد منابع و عناوین فراوان نشریات مربوط به اسلام دانسته‌است. تأکید روپر این است که هر پژوهشگری که خواهان اطلاعات دقیق و کامل است، باید به خود کتابخانه‌ها و دیگر کتاب‌شناسی‌ها و منابع اطلاع‌رسانی مانند چکیده‌ی ایرانی (Abstracta Iranica) مراجعه کند. به عبارت دیگر طبق بیان او، ایندکس تنها اطلاعات مهم و کلیدی را عرضه می‌کند، عدم تناسب برخی از مدخل‌ها با موضوع و سرفصل، عدم آوردن کامل آثار مربوط به جنوب و جنوب شرقی آسیا توسط پیرسون در فهرست (با آن که آثار جهان عرب را با دقت و به تمامی فهرست کرد)، انحصار پروژه به زبان‌های اروپایی و نپرداختن به مجلات عربی، فارسی و ترکی توسط پیرسون و دیگر همکاران و ادامه‌دهندگان پروژه (که طبق گفته‌ی برخی، به دلیل غیرعلمی دانستن یا کم‌بودن علمیت آثار غیرغربی در نظر آنان بوده‌است) و ... کتاب ایندکس که آثار از سال ۱۹۰۵م به بعد را پوشش می‌داد - با مستدرکی که بهن (W.H. Behn) بر آن نوشت، تکمیل شد و مقالات بیش از سال ۱۹۰۵م را نیز در خود جای داد و از آن پس می‌توان آن را فهرست اطلاعات منابع اسلامی در زبان‌های اروپایی از ابتدا تاکنون دانست (رک: فصلنامه‌ی کتاب‌های اسلامی، شماره‌ی ۷، سال دوم، زمستان ۱۳۸۰، «فهرست‌واره‌ی منابع اسلامی»، نوشته‌ی: محمد نوری).

۱. مطالعات غربی در مورد اسلام شیعه.

به طور کلی تعداد مطالعاتی که تا نیمه‌ی دوم قرن بیستم به موضوع شیعه‌ی امامیه اختصاص یافت، ناچیز و اندک است؛ چرا که در نخستین مجلد از مجموعه‌ی Index Islamicus، که سال‌های ۱۹۰۶ تا ۱۹۵۵ م را پوشش داده تنها دو صفحه از ۸۲۴ صفحه‌ی این مجلد برای فهرست کردن عناوین مقالات مربوط به تشیع دوازده‌امامی اختصاص یافته است. گرچه نخستین تلاش در نگرشی جامع، توسط دونالدسون در کتاب "Shi'ite Religion"^۱ - که در سال ۱۹۳۳ م انتشار یافت - صورت گرفت؛ اما تعداد کتاب‌هایی که به این موضوع اختصاص داده شد نیز بسیار اندک بوده است.^۲

آندرو جی. نیومن در کتاب "The Formative Period of Twelver Shi'ism"^۳، در بحثی تحت عنوان "The Scholars of Shi'ism and The Shi'i Compilations"^۴ با گزارشی تقریباً جامع و دسته‌بندی شده از نوپایی شیعه‌پژوهی به عنوان رشته‌ای علمی در غرب چنین گزارش می‌دهد که پژوهش درباره‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی تنها در این اواخر به عنوان رشته‌ای علمی در غرب مطرح شده است. او برای نمونه از همایش استراسبورگ درباره‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی نام می‌برد که در سال ۱۹۶۸ م (یعنی تنها ۱۰ سال پیش از انقلاب ایران) انجام شد؛ و طبق تعبیر او، رویداد فکری پیام‌آور ظهور پژوهش درباره‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی به عنوان یک حوزه‌ی متمایز بود.^۵ نیومن در باب تقسیم بندی پژوهشگران غربی بعد از کنفرانس استراسبورگ اینچنین می‌گوید:

۱. مذهب شیعی

۲. Western Studies of Shi'a Islam, Ethan Kohlberg, p.40

۳. نام کامل این کتاب "The Formative Period of Twelver Shi'ism (Hadith as Discourse between Qum and Baghdad)" (دوره‌ی شکل‌گیری تشیع دوازده‌امامی: گفتگوی حدیثی میان قم و بغداد) است.

۴. "شیعه پژوهان و مجموعه‌های [روایی] شیعی"

۵. The Formative Period of Twelver Shi'ism, Hadith as Discourse between Qum and Baghdad, Andrew J. Newman, "Introduction" (p. xiv)

از آن زمان به بعد این حوزه، یعنی پژوهش درباره‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی، میان دو گروه از محققان تقسیم شد.

گروه اول: کسانی که عموماً به عقاید و اعمال شیعه‌ی دوازده‌امامی پرداختند؛ آن گونه که در آثار علمای شیعه از ابتدای غیبت امام دوازدهم تا رسمیت یافتن مذهب تشیع در ایران در قرن دهم هجری (شانزدهم میلادی)، یعنی در طول تقریباً هفت قرن ترسیم شده است.

گروه دوم: کسانی که عمدتاً به وقایع و گرایش‌های ایران از قرن دهم هجری (شانزدهم میلادی)، یعنی ایران نوین، علاقه‌مند بودند و غالباً آغاز ایران نوین را سال ۹۰۷ ش (۱۵۰۱-۱۵۰۲م) می‌دانند که شاه اسماعیل تبریز را به تصرف درآورد و تشیع دوازده‌امامی را مذهب قلمرو حکومت صفویه اعلام کرد.

از این زمان، مطالعه‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی با مطالعه‌ی ایران به عنوان یک (دولت ملت) همپوشانی داشته است. کسانی که در فهم غرب از تشیع در این دوره نقش داشتند، به جز ادبیات و تاریخ و هنر، از رشته‌های متنوع و گسترده‌ای شامل تاریخ، علوم سیاسی، انسان‌شناسی، فلسفه، اقتصاد و جامعه‌شناسی نیز سخن به میان آوردند. گروه دوم از محققان یاد شده، به دلیل تعامل چشم‌گیر دین و سیاست در این دوره از تاریخ ایران، به خصوص از نیمه‌ی قرن نوزدهم، برای اولین بار درباره‌ی مرجعیت روحانیت و چگونگی دخالت آنان در نهاد سیاسی رسمی و به رسمیت شناختن آن در دوران غیبت امام، سؤالاتی مطرح کردند. این محققان در ابتدا عبارت بودند از: *ای.کی. اس. لمتون*، *لئونارد بیندر*، *حامد الگار* و *نیکی کدی*.

در سال ۱۹۶۸م *ویلفرد مادلونگ* و *ژوزف الیاش* نمایندگان گرایش نخست در این حوزه بودند. *الیاش* مشخصاً در چند اثر چاپ شده در سال بعد از گردهم‌آیی استراسبورگ، توجه ویژه‌ای به کتاب **کافی** مبذول داشت. بعدها *اتان کولبرگ* نیز به آنان ملحق شد. این محققان

به اتفاق هم مجموعه‌ای گزینشی از مسایل مرتبط با عقاید و اعمال شیعه‌ی دوازده‌امامی را مورد پژوهش قرار دادند که بر بررسی دقیق متون عربی و از جمله احادیث مبتنی بود. در این جریان هانری کربن و سید حسین نصر نیز به ابعاد فلسفه‌ی اسلامی در سده‌های میانه و به خصوص تصوف و به سازگاری میان برخی از ابعاد تشیع با صوفیگری علاقه‌مند بودند. هر دوی آنها به خصوص کربن، در زمینه‌ی احادیث مربوط به شیعه‌ی دوازده‌امامی و اهمیت آن به مثابه‌ی منبعی برای عقاید و اعمال شیعه، نسبت به نوگرایان از دانش تخصصی بیشتری برخوردار بودند.^۱

آندرو جی. نیومن سال‌های پس از همایش استراسبورگ (۱۹۶۸م) و به خصوص پس از انقلاب اسلامی، ایران را نقطه‌ای می‌داند که پژوهشگران غربی بیشتری به مطالعه‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی روی آوردند و تعداد محققان علاقه‌مند و مشارکت‌کننده در مطالعات شیعی دوازده‌امامی به گونه‌ای تصاعدی گسترش یافت.^۲

از آن جا که نیومن گزارش دسته‌بندی شده‌ای از نحوه‌ی تحقیقات پژوهشگران غربی پس از همایش استراسبورگ در مورد شیعه‌ی امامیه ارائه کرده است، در این جا به بخشی از آن اشاره می‌شود:

در سال ۱۹۷۹م/الیاش در کتاب «کافی» به حدیثی از امام جعفر صادق (علیه السلام) برخورد کرد، که بیندیر بیش از یک دهه قبل به آن اشاره کرده بود، و آن را ترجمه کرد و به لوازم و پیامدهای آن نسبت به مسائل عملی چون تقسیم خمس در زمان غیبت امام، اشاره کرد. تحقیقات مادلونگ و کولبرگ نیز با استفاده از مجموعه‌های روایی شیعه‌ی دوازده‌امامی به ویژه روایاتی این چنین که با موضوعات تحقیقی

۱. The Formative Period of Twelver Shi'ism, Hadith as Discourse between Qum and Baghdad, Andrew J. Newman, "Introduction"(pp. xiv- xviii)

۲. The Formative Period of Twelver Shi'ism , Hadith as Discourse between Qum and Baghdad, Andrew J. Newman, "Introduction"(pp. xiv- xviii)

خاص مرتبط است، به سرعت تداوم یافت.

برای مثال جی. حسین در کتاب «**غیبت امام دوازدهم** (علیه السلام)» - که در سال ۱۹۸۲ منتشر شد - احادیث متعددی را که از مجموعه‌های روایی گوناگون جمع‌آوری شده بود و نیز احکام و مطالبی را از دیگر آثار کلامی و فقهی گردآورد، تا تصویری جامع و کامل از دیدگاه شیعی‌ی دوازده‌امامی درباره‌ی غیبت و تولد امام دوازدهم (علیه السلام) و فعالیت‌های نواب اربعه‌ی ایشان ارائه دهد.

ای. ای. ساشدینا نیز در نوشته‌هایش به همین شیوه، از چنین منابعی استفاده کرده است. اخیراً مدرسی [طباطبایی] نیز در تحقیقات خود درباره‌ی ابن قبه‌ی رازی (اواخر قرن سوم و اوایل قرن ۴ / ۹ و ۱۰ م)، عالم متقدم و عقل‌گرای دوازده‌امامی، و وضعیت شیعیان دوازده‌امامی در غیبت صغری (۲۶۰ تا ۳۲۹ / ۸۷۴ تا ۹۴۱ م) نیز از احادیث و سایر آثار متقدم و متأخر بهره برده است. سایر تحقیقات ارزشمند در این حوزه، به ویژه نوشته‌های نورمن کالدر فقیه، توجه خود را بر تطورات فقه شیعی و رشد فقها به عنوان نائبان امام غایب در دوران غیبت و به خصوص در دوران پس از تدوین کتب اربعه متمرکز کرده‌اند. با وجود این، گاه برنامه‌ی پژوهشگران سبک قدیم با دغدغه‌ی خاطر نوگرایان نسبت به مسائل مربوط به اقتدار روحانیت و ماهیت حکومت مشروع در دوران غیبت تلاقی دارد. تعدد آثار خاص نوگرایان که ویژگی‌های تشیع را به طور عام، و تجربه‌ی ایران درباره‌ی تشیع را به طور خاص بررسی کرده، و طی ۲۰ سال گذشته ارائه گردید؛ مانع توجه تفصیلی به هر یک از آنها شده است. با این وجود، در این دوره چند اثر پرنفوذ پدید آمد که به ماهیت شیعی‌ی دوازده‌امامی به طور عام و یا تجربه‌ی ایران درباره‌ی تشیع به طور خاص در چارچوب معیارهایی که غالباً مشابه تحلیل‌های متقدمان است می‌پردازند؛ به عنوان مثال، می‌توان کتاب **ظل الله و امام غایب** سعید امیر ارجمند - که در سال ۱۹۸۴ م منتشر شد، یاد

کرد اخیراً امیر معزی با تلقی تشیع اصیل به عنوان مذهبی ذاتاً اخروی و در عین حال با پی گیری تحقیق خود در چارچوب شیوهی متن محور مادلونگ ، کولبرگ ، الیاش ، کالدر و دیگران ، بین سنت گرایان و نوگرایان پیوند ایجاد کرده است. یکی از نقاط قوت منحصر به فرد کتاب او با عنوان **هدایت الاهی** کار موشکافانه ای است که از طریق منابع اولیه ی عربی و از جمله قدیمی ترین منابع روایی شیعه به ویژه محاسن برقی ، بصائر الدرجات صفار و کافی کلینی ، انجام داده است. در مجموع محققانی چون مادلونگ ، کولبرگ ، الیاش ، کربن ، نصر ، کالدر و امیر معزی مطالب زیادی درباره ی اعتقادات خاص تشیع به غرب آموختند و به خصوص توجه دیگران را به مبانی روایی این اعتقادات معطوف داشتند ؛ در حالی که نوگرایان به دنبال تعیین لوازم و پیامدهای عملی و غالباً سیاسی این اعتقادات بودند.^۱

نیومن بار دیگر و البته باز هم با رویکرد حدیثی ، این گونه متذکر نوپایی توجه غربیان به تشیع به عنوان رشته ای علمی می شود :

گرچه اکنون محققان غربی اذعان دارند که احادیث ائمه (علیهم السلام) مهم ترین منبع فقه شیعه را تشکیل می دهد ؛ اما برای مطالعه ی احادیث شیعه باید حوزه ای شکل گیرد که به اندازه ی حوزه های که برای مطالعه ی اسلام اهل تسنن پدید آمد ، رایج و مرسوم باشد.^۲

تصریحاتی که از این پژوهشگران به عنوان نمونه بیان گردید ، نشان دهنده ی توجه تازه و البته رو به گسترش محققان دنیای غرب به تشیع و به خصوص امامیه است که طبیعتاً بررسی امامت شیعی قسمتی از این مطالعات است. گرچه همان گونه که بیان شد ، غربی ها در برخی از زمینه های تشیع مانند زمینه های سیاسی و ژئوپولتیکی ، مدت ها کار

۱. The Formative Period of Twelver Shi'ism, Hadith as Discourse between Qum and Baghdad, Andrew J. Newman, "Introduction"(pp. xiv- xviii)

۲. The Formative Period of Twelver Shi'ism, Hadith as Discourse between Qum and Baghdad, Andrew J. Newman, "Introduction"(p. xviii)

کرده‌اند، اما در برخی از دیگر زمینه‌ها، مطالعات تازه و رو به گسترش دارند که امامت شیعه یکی از این زمینه‌هاست.

■ معرفی برخی از منابع امامت‌پژوهی انگلیسی زبان در غرب

در اینجا به برخی از آثار انگلیسی زبان مرتبط با امامت شیعی، اعم از کتاب‌ها و مقالات، به ترتیب نام پژوهشگران و صاحبان اثر در موضوع یادشده، بر طبق حروف الفبای انگلیسی اشاره می‌شود:

(۱) کامران آقایی (Aghaie, Kamran) ^۱ :

- بازآفرینی کربلا : تفسیرهای تجدید نظر طلب از الگوی کربلا ^۲.

(۲) سید وحید اختر (Akhtar, Sayyid Wahid) :

- کربلا : الگویی ماندنی از بیداری اسلامی ^۳.

- تصوف : نقطه‌ی اشتراک میان تشیع و تسنن ^۴.

(۳) سعید امیرارجمند (Amir Arjomand, Said) ^۵ :

- مخفی‌شدن امام و آغاز آموزه‌های دینی غیبت : شیعه‌ی امامیه در حدود

سال‌های ۲۸۰-۳۹۰ (م.۹۰۰) ^۶.

- معتقدات منجی‌گرایانه، اقتدار حاصل از حکومت روحانیون و انقلاب در

۱. پژوهشگر مرکز مطالعات خاورمیانه‌ی دانشگاه تگزاس

۲. Reinventing Karbala: revisionist interpretations of the Karbala paradigm

۳. Karbala: An Enduring Paradigm of Islamic Revivalism

۴. Tasawwuf: The Meeting Point of Tashayyu and Tasannun

۵. سردبیر مجله‌ی آمریکایی مطالعات جوامع فارسی زبان

۶. Imam Absconditus and the Beginnings of a Theology of Occultation: Imami Shi'ism circa 28090 - A.H. / 900 A.D

ایران شیعی.^۱

- پشتیبانی علوم دینی : غیبت امام و تحول منجی گرایی به قانون (حکومت) در تشیع.^۲

- امام پنهان و سایه‌ی خدا : مذهب ، سیستم سیاسی و تغییر اجتماعی در ایران شیعی از آغاز تا سال ۱۸۹۰ م.^۳

- بحران امامت و پایه‌ریزی [مسأله‌ی] غیبت در شیعه‌ی دوازده امامی : نقطه نظر تاریخی - اجتماعی.^۴

۴ (محمدعلی امیرمعزی (Moezzi, Mohammad Ali _Amir) :^۵

- غیبت همراه با حضور : تفسیر شیخیه از غیبت امام زمان عجل الله فرجه (مشخصه‌ی امام شناسی شیعه‌ی دوازده امامی).^۶

- پیشوای الاهی در تشیع نخستین : منابع باطنی‌گری در اسلام.^۷

۵ (محمود مصطفی ایوب (Ayoub , Mahmoud M) :^۸

- اندوه رستگاری بخش در اسلام : مطالعه‌ی جنبه‌ی الاهی عاشورا در شیعه‌ی

۱. Millennial Beliefs, Hierocratic Authority, And Revolution In Shi'ite Iran.
۲. The Consolation of Theology: Absence Of The Imam And Transition From Chiliasm To Law In Shi'ism.
۳. The Shadow Of God And the Hidden Imam : Religion, Political Order And Societal Change In Shi'ite Iran From The Beginnig To 1890.
۴. The Crisis Of The Imamate And The Institution Of Occultation In Twelver Shi'ism : A Sociohistorical Perspective.
۵. استاد دانشگاه سوربن پاریس ، مدرسه مطالعات عالی ، بخش علم ادیان.
۶. An Absence Filled with Presence: Shaykhiyya Hermeneutics of the Occultations (Aspect of Twelver Shi'ite Imamology VI'I).
۷. The Devine Guide in Early Shi'ism: The Sources of Esotericism in Islam.
۸. استاد مطالعات اسلامی و ادیان تطبیقی در آمریکا

دوازده امامی.^۱

- شهید کربلا.^۲

- چرا یاد امام حسین (علیه السلام) را زنده نگه می‌داریم؟^۳

- مرثی و رسوم شیعی.^۴

۶ (لاله بختیار (Bakhtiar, Laleh) :

- صحیفه‌ی سجادیه‌ی امام زین العابدین (علیه السلام).^۵

۷ (آر. پی. بوکلی (Buckley, R. P) :

- در مورد ریشه‌های حدیث شیعی.^۶

- [امام] جعفر صادق (علیه السلام) ، منبع احادیث شیعی.^۷

- غلات شیعی نخستین.^۸

۸ (ام. علی بویوکارا (Buyukkara, M. Ali) :

- جدایی و تفرقه در طرفداران [امام] موسی کاظم (علیه السلام) و پیدایش [فرقه‌ی] واقفه.^۹

- ارتباط منتسب به [امام] علی الرضا (علیه السلام) با معروف کرخی و برخی از شاعران

مشهور.^{۱۰}

۱. Redemptive Suffering In Islam : A Study Of The Devotional Aspect Of Ashura In Twelver Shi'ism.

۲. The martyr of Karbala.

۳. Why do we commemorate Imam Husayn?

۴. Marathi and the Shi'i ethos.

۵. Imam Zain al- Abidin's Al- Sahifa al- sajjadiyyah.

۶. On the origins of Shi'i Hadith.

۷. Ja'far al- Sadiq as a source of Shi'i traditions.

۸. The early Shiite ghulah.

۹. The schism in the party of Musa al- Kazim and the emergence of the Waqifa.

۱۰. Ali al- Rida's alleged link with the Ma'ruf al- Karkhi and some famous poets.

۹ (ویلیام چیتیک (Chittick , William C) : ۱

- ۲ - دیدگاه رومی در مورد امام حسین علیه السلام.
- ۳ - زبور (سرود روحانی) اسلام : صحیفه‌ی کامله‌ی سجاده‌ی
- ۴ - عملکرد قانون در اسلام : دستوراتی [از علی بن ابی طالب علیه السلام به مالک بن الحارث الأشر.]
- ۵ - دعای مکارم الأخلاق.

۱. اسلام پژوه آمریکایی و متخصص عرفان، یکی از برجسته ترین استادان اسلام شناسی در آمریکاست و آثار متعددی در زمینه فلسفه و عرفان نگاشته است. چیتیک به مدت یک سال برای تحصیل به ژاپن رفت و سپس به اوهایو بازگشت و در دانشگاه اوهایو به تحصیل پرداخت. او به تحصیل ریاضیات مشغول شد و اندکی بعد با تغییر رشته به سراغ روان شناسی رفت. سپس به بیروت رفت و تاریخ اسلام را برای تحصیل برگزید و در همین زمان با سیدحسین نصر - که در آن زمان استاد مدعو دانشگاه بیروت بود - آشنا شد و در درس او شرکت کرد. چیتیک به پیشنهاد استادش سیدحسین نصر - که در آن زمان مسؤول برنامه‌ی دکترای دانشجویان خارجی در دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران بود - برای فراگیری زبان و فرهنگ ایرانی به ایران آمد و در دانشگاه تهران مشغول تحصیل شد. وی دکترای زبان و ادبیات فارسی و نیز معارف اسلامی را از دانشگاه تهران اخذ کرد و پایان نامه‌ی دکترای او با عنوان « ویرایش نقد النصوص عبدالرحمان جامی در شرح نقش الفصوص » - که انتخاب آن نیز به پیشنهاد دکتر نصر بود - توسط فرهنگستان فلسفه منتشر شد. او در انجمن حکمت و فلسفه به تحصیل و تحقیق پرداخت. چیتیک همکار و از دوستان حداد عادل در مرکز آموزش علوم انسانی در دانشگاه شریف بود که زیر نظر سیدحسین نصر - مسؤول وقت دانشگاه شریف (آریامهر آن زمان) - تأسیس شد و شاگردان برجسته‌ی نصر چون چیتیک و حداد عادل در آن به تدریس و پژوهش‌های تحقیقاتی مشغول بودند. سیدحسین نصر پس از تأسیس انجمن حکمت و فلسفه چیتیک را آنجا برد و او از اعضای فعال انجمن گردید. چیتیک همچنین در مدت اقامت خود در ایران، از محضر استاد هانری کربن و توشی هیکو ایزوتسو استفاده‌ی فراوان برد. به گفته‌ی دکتر مهدی محقق، چیتیک در معرفی پیامبر صلی الله علیه و آله، امام حسین علیه السلام و امام سجاد علیه السلام به غرب سهم به سزایی داشت. ترجمه‌ی او از صحیفه‌ی سجاده‌ی موقعیت شایسته‌ای در غرب یافت و برخی از کشیشان واتیکان را شیفته‌ی مناجات‌های آن امام هماد کرد و آنان را وادار کرد که در اوارد و اذکار خود از این ادعیه اقتباس کنند. (رک : کتاب ماه دین، شماره‌ی ۱۲۷، اردیبهشت ۱۳۸۷ ش، گزارشی از بزرگداشت ویلیام چیتیک : پرونده‌ی یک : « چیتیک شهروند فرهنگی ایران » و گزارشی از بررسی کتابی از ویلیام چیتیک)

- ۲. Rumi's view of the Imam Husayn.
- ۳. The psalms of Islam : aL sahfata aL kamilat aL Sajjadiyya.
- ۴. Conduct of rule in Islam : instructions to Malik ibn aL Harith aL Ashtar (Ali b. Abi Talib).
- ۵. Supplication : Makarim aL Akhlaq.

۱۰) لیندا کلارک (Clarke, Lynda) :^۱

- مرثیه بر حسین علیه السلام : عربی و فارسی.^۲

۱۱) حمید دباشی (Dabashi, Hamid) :^۳

- انتظار روزگار موعود : تشیع در تاریخ.^۴

- تشیع : اصول، اندیشه و معنویت.^۵

- قدرت در اسلام : از برخاستن محمد صلی الله علیه و آله تا تأسیس حکومت بنی امیه.^۶

۱۲) جی. ای. فولر (Fuller, G. E) :

- آیا شیعه رادیکال است؟^۷

۱۳) جی. جی. جی. ترهار (Haar, J. G. J. Ter) :

- محمد القائم علیه السلام (در دایرة المعارف اسلام، ج ۷)^۸

۱. استادیار دپارتمان دین در دانشگاه کانکوردیای مونترال کانادا در سال ۱۹۹۸م و استاد زبان و ادبیات فارسی و مطالعات آسیایی و خاورمیانه‌ی دانشگاه پنسیلوانیای آمریکا در سال‌های ۱۹۹۵ تا ۱۹۹۸م، استادیار مهمان دپارتمان دین برد کالج نیویورک در سال‌های ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۳م و سردبیر مجله‌ی بین المللی مطالعات شیعی

۲. Elegy (Marthiya) on Husayn : Arabic and Persian.

۳. استاد دانشگاه کلمبیا و رئیس دانشکده مطالعات خاورمیانه و آسیا و نیز مدیر مطالعات کارشناسی ارشد در مرکز مطالعات ادبیات تطبیقی و جامعه در دانشگاه کلمبیای نیویورک است

۴. Expectation of the millennium : Shi'ism in history.

۵. Shi'ism : Doctrine, Thought, And Spirituality.

۶. Authority in Islam : From Rise Of Muhammad To The Establishment Of The Umayyads.

۷. Is Shi'ism radical?

۸. Muhammad al-Ka'im (in, "Encyclopedia of Islam. Vol. 7)

۱۴) هاینس هالم (Halm , Heinz)^۱ :

- اسلام شیعی : از مذهب تا انقلاب^۲

- تشیع^۳

۱۵) اس.ام. واریس حسن (Hasan, S. M. Waris) :

- سخنی پیرامون تفسیرهای نهج البلاغه^۴

- مقاله‌ای در مورد زندگانی و روزگار علی بن ابی طالب (ع) (بخش ۴). فقه اسلامی : سنه^۵.

- مقاله‌ای در مورد زندگانی و روزگار علی بن ابی طالب (ع) (بخش ۶). حق ویژه‌ی سخن گفتن به نام خدا.^۶

- مقاله‌ای در مورد زندگانی و روزگار علی بن ابی طالب (ع) (بخش ۷). عدالت و مساوات.^۷

- مقاله‌ای در مورد زندگانی و روزگار علی بن ابی طالب (ع) . دورنمای نهج

۱. در سال ۱۹۴۲ میلادی در شهر آندرناخ (Andernach) آلمان به دنیا آمد. او پس از گرفتن دیپلم از دانشگاه بن ، به تحصیل تاریخ و اسلام شناسی پرداخت. در سال ۱۹۶۹م دکتری فلسفه را اخذ کرد و پس از چند سال همکاری در دانشگاه در سال ۱۹۷۵م استاد رشته‌ی اسلام شناسی در دانشگاه توبینگن (Tubingen) شد و چند سال نیز در دانشگاه سوربن پاریس به تدریس اشتغال داشت. محور مطالعات و تحقیقات او تاریخ اسلام در شرق نزدیک ، به خصوص مصر و آفریقای شمالی و فرقه‌های اسماعیلیه و شیعه بوده است. آثار او نشان می‌دهد که وی پیش از جریانات سیاسی کشورهای اسلامی ، از مبادی تحقیقی و پژوهشی خارج نشد و کمتر به مباحث و مسائل سیاسی پرداخت ؛ اما تحقیقات او در سال‌های بعد از ۱۹۸۲م ، از موضوعات بنیادگرایی امروز نویسندگان غربی به شمار می‌آید. (رک : کتاب ماه دین ، شماره‌ی ۷۴ و ۷۵ ، آذر و دی ۱۳۸۲ ش ، معرفی کتاب خارجی ، « شیعه » ، نوشته‌ی : شهرام تقی زاده انصاری)

۲. Shi'a Islam : from religion to revolution.

۳. Shi'ism.

۴. A Word On The Commentaries Of Nahj aL Balagha.

۵. Essay On life And Times Of <Ali ibn Abi Talib [Sic] (Part Four). Islamic Jurisprudence : Sunna(a).

۶. Essay On life And Times Of <Ali ibn Abi Talib (Part Six). The Prerogative Of Speaking In The Name Of God.

۷. Essay On life And Times Of <Ali ibn Abi Talib (Part Seven). Justice and Equality.

البلاغه . قدرت گفتار.^۱

- برخی از زوایا و جنبه‌های حادثه‌ی کربلا.^۲

(۱۶) مری الین هگلند (Hegland, Mary Elaine):

- دو تصویر از حسین علیه السلام در یک روستای ایرانی : سازش با مقتضیات محیط و انقلاب.^۳

(۱۷) مارشال هاجسن (Hodgson, Marshall G. S) :

- چگونه شیعه‌ی نخستین یک فرقه گردید؟^۴
- [امام] جعفر الصادق علیه السلام (در دایرة المعارف اسلام ، ج ۲) ^۵

(۱۸) یان هوارد (Howard, I. A. K) :

- حسین علیه السلام واقعی‌ترین دلیل و گواه از اعتقاد.^۶
- قیام حسین علیه السلام : تأثیر آن بر بیداری جامعه‌ی اسلامی.^۷
- گزارش [شیخ] مفید از امامت علی بن الحسین ، زین العابدین علیه السلام .^۸
- حوادث پیرامون شهادت حسین بن علی علیه السلام .^۹

۱. Essay On life And Times Of Ali ibn Abi Talib. Background Of Nahj al Balagha. (a) Word Power.
۲. Some Of Aspects Of Event Of Karbala.
۳. Two images of Husain : accommodation and revolution in an Iranian village.
۴ . استاد تاریخ در دانشگاه شیکاگوی آمریکا
۵. How Did The Early Shi'a Become Sectarian?
۶. Dja'far al Sadik (in, "Encyclopedia of Islam. Vol. ۲)
۷. AL Husayn- the truest demonstration of faith.
۸. The rising of al Husayn: its impact on the consciousness of Muslim society.
۹. AL Mufid's Account Of The Imamate Of Ali b. al Husayn Zayn al Abidin.
- ۱۰ . Events And Circumstances Surrounding The Martyrdom Of AL Husain b. Ali.

- حسین شهید علیه السلام: مروری بر بیان علل شهادت در منابع عربی.^۱
- خاستگاه‌های ممکن آموزه‌های مشروع شیعه‌ی امامیه.^۲
- آثار مهم و گران‌سنگ شیعی ۵: کتاب الارشاد، نوشته‌ی شیخ مفید.^۳
- کتاب الإرشاد: کتاب راهنمایی به سوی زندگانی دوازده امام علیهم السلام.^۴
- گزارش رویدادهای پس از شهادت حسین بن علی بن ابی‌طالب علیه السلام (نوشته‌ی ابن بابویه [شیخ] صدوق، ترجمه‌ی: یان هوارد).^۵
- گزارش [شیخ] مفید از فاجعه‌ی کربلا (نوشته‌ی [شیخ] مفید، ترجمه‌ی: یان هوارد).^۶

۱۹) دابلیو. آر. هاستد (Husted, W. R):

- کربلای بی واسطه: شهید به عنوان الگو و سرمشق در تشیع امامیه.^۷

۲۰) ولادیمیر ایوانف (Ivanow, Wladimir):^۸

۱. Husayn the martyr: a commentary on the accounts of the martyrdom in Arabic sources.
۲. The possible origins of Imami Shi'ite legal teachings.
۳. Great Shi'i works, ۵: Kitab al-Irshad by al-Shaikh al-Mufid.
۴. Kitab al-Irshad: the Book of Guidance into the lives of the Twelve Imams.
۵. The (story) of events after the killing of al-Husayn b. Ali b. Abi Talib, peace be upon him (by: Ibn Babuya al-Saduq, Translator: I. K. A. Howard).
۶. Mufid's account of the tragedy of Karbala (by: Ibn Babuya al-Saduq, Translator: I. K. A. Howard).
۷. Karbala made immediate: the martyr as model in Imami Shi'ism.

۸. ولادیمیر (الکسیویچ) ایوانف (۱۲۶۵-۱۳۴۹ ش)، بنیان‌گذار و پیش‌کسوت مطالعات اسماعیلی، در روسیه متولد شد. ایوانف از شخصیت‌هایی است که به خصوص در هند، دانش خود را وقف مطالعات عقیده‌ی اسماعیلیه و ارتباطی که میان دین و فلسفه‌ی یونان برقرار کرد، نمود و درخشش‌های جدیدی را در دگرگونی و نشر آن به وجود آورد. او در سن پترزبورگ به تحصیل زبان‌های عربی، فارسی و سانسکریت پرداخت و به خصوص از خاورشناس نام‌دار روسی، ویکتور روزن (Victor R. Rosen) (۱۸۴۹-۱۹۰۸ م)، بهره گرفت. او سپس در مقام کتاب‌دار بخش نسخه‌های خطی شرقی و متون اسماعیلی آشنا شد. این متون توسط آی. زاروبین (I. I. Zarubin) در دره‌ی علیای آمودریا (شُغنان) یافته و به روسیه برده شد. ایوانف در زمان انقلاب

- جنبش اولیه‌ی شیعی.^۱
- در مورد شناخت امام.^۲

(۲۱) سیدحسین محمد جفری (Jafri, Syed Husain Mohammad) :

- ریشه و توسعه‌ی اولیه‌ی اسلام شیعه.^۳
- تشیع دوازده امامی.^۴
- معتقدات امام حسین علیه السلام در مورد مذهب و رهبریت.^۵

(۲۲) ماهر جرار (Jarrar , Maher) :

- سیره‌ی اهل الکساء : منابع اولیه‌ی شیعه در مورد زندگانی پیامبر صلی الله علیه و آله

(۲۳) اتان کولبرگ (Kohlberg, Etan) :

بولشویکی در کشورهای آسیای میانه در جست و جوی نسخه‌های خطی برای موزه‌ی شرقی به سر می‌برد. از این رو به روسیه بازنگشت و از آن پس نیز هرگز کشور خود را ندید. او سال‌های را ۱۲۹۷ تا ۱۲۹۹ در خراسان به سر برد و سپس با سمت مترجم به خدمت دولت انگلیس درآمد و تابعیت آن کشور را به دست آورد. او در اوایل سال ۱۲۹۹ به کلکته رسید و در ۱۳۰۹ وارد بمبئی شد و به کمک چند تن از دوستانش انجمن تحقیقات اسماعیلی را در آن جا بنیان نهاد که در سال ۱۳۲۴ با نظر خود ایوانف به انجمن اسماعیلیه تغییر نام داد. ایوانف بسیاری از تحقیقات خود را درباره‌ی اسماعیلیه ، در چارچوب فعالیت‌های همین انجمن انتشار داد. او در سال ۱۳۳۸ ، پس از تقریباً چهل سال زندگی در هندوستان ، در تهران مستقر شد و در همین شهر درگذشت. (المستشرقون ، نجیب العقیقی ، ج ۳ ، ص ۹۷۰ ؛ همچنین : فرهنگ خاورشناسان ، نصرالله نیک بین (به نقل از مکاتبات هانری کرین و ولادیمیر ایوانف ، ص ۲۸۸))

۱. Early Shi'ite Movement
۲. On the Recognition of Imam.
۳. Origins and early development of Shi'a Islam.
۴. Twelve_ Imam Shi'ism.
۵. The Imam Husayn's concepts of religion and leadership.
۶. «Sirat ahl al Kisa»: early Shi'i sources on the biography of the Prophet.
۷. اتان کولبرگ محقق ، خاورشناس ، شیعه شناس و استاد معاصر دانشگاه عبری اورشلیم ، در سال ۱۹۴۳م در فلسطین اشغالی به دنیا آمد. او مدرک دکترای خود را از دانشگاه آکسفورد انگلستان ، با پایان نامه‌ای با عنوان « نگرش تشیع امامی به صحابه‌ی پیامبر صلی الله علیه و آله » دریافت کرد. آثار او به حدود ۱۱۰ مقاله و کتاب

- برائت در اندیشه‌ی شیعی^۱.
- عقیده و قانون در شیعه‌ی امامیه.^۲
- شاهدی دیرینه در مورد [استعمال] اصطلاح « اثناعشریه ».^۳
- از امامیه تا اثناعشریه.^۴
- امام و اجتماع در دوره‌ی پیش از غیبت.^۵
- محمد بن علی ابوجعفر الباقر (علیه السلام) (در دایرة المعارف اسلام ، ج ۷).^۶
- زین العابدین علی بن حسین بن علی بن ابی طالب (علیه السلام) (در دایرة المعارف اسلام ، ج ۱۱).^۷
- موسی کاظم (علیه السلام) (در دایرة المعارف اسلام ، ج ۷).^۸
- تکامل تدریجی شیعه.^۹
- اصطلاح « رافضه » در استعمال شیعه‌ی امامیه.^{۱۰}

منتشر شده می‌رسد. این آثار ، به گزارش فرانک اچ. استیوارد ، عبارتند از : ۴ کتاب ، یک ویرایش کتاب ، ۳۹ مقاله ، ۲۴ مدخل در دایرة المعارف ایرانیکا ، ۱۸ مدخل در دایرة المعارف اسلام (ویرایش جدید) ، ۲ مدخل در دایرة المعارف دین ، یک مدخل در دایرة المعارف عبریکا ، یک مدخل در دایرة المعارف تفکر سیاسی اسلامی و ۱۹ نقد و بررسی. (رک :

Frank H. Stewart, "Etan Kohlberg; Works of Etan Kohlberg" in : "Le shi'isme imamate quarante ans après: Hommage à Etan Kohlberg, eds. Muhammad Ali Amir_ Moezzi, Meir M. Bar_ Asher and Simon Hopkins, Paris, 2008, pp

۱. Bara'a in Shi'i doctrine.
۲. Belief and law in Imami Shi'ism.
۳. Early Attestation of the Term "Ithna 'Ashariyya".
۴. From Imamiyya to Ithna 'Ashariyya .
۵. Imam and community in the pre_ Ghayba period.
۶. Zayn aL_ Abidin, Ali b. aL_ Husayn b. Ali b. Abitalib (in, "Encyclopedia of Islam. Vol. 11).
۷. Muhammad b. Ali Zayn aL_ Abidin Abu Dja'far called aL_ Bakir (in, "Encyclopedia of Islam. Vol. ۷).
- ۸ . Musa aL_ Kazim (in, "Encyclopedia of Islam. Vol. 7)
- ۹ . The Evolution of the Shia.
- ۱۰ . The Term <Rafida> in Imami Shi'i Usage.

۲۴) ارزینا آر. لالانی (Lalani, Arzina R) :^۱

- نخستین اندیشه‌های شیعی : تعالیم امام محمد باقر علیه السلام .^۲
- نقش امام باقر علیه السلام در اسلام اولیه.^۳

۲۵) هاوا لازاروس - یافه (Yafeh, Hava _Lazrus) :^۴

- عمر بن خطاب پولس اسلام؟^۵

۲۶) برنارد لوئیس (Lewis, Bernard) :^۶

۱. خانم دکتر ارزینا آر. لالانی پژوهشگری است که در باره‌ی نخستین اسلام شیعی تحقیق می‌کند. لالانی دکترای خود را از دانشگاه ادینبورگ دریافت کرد پایان نامه‌ی دکترای او همان کتاب او ، «نخستین اندیشه‌های شیعی : تعالیم امام محمد باقر علیه السلام» بود که تحت نظارت دکتر یان هاوارد (Ian Howard) انجام شد و پرفسور ویلفرد مادلونگ (Wilferd Madelung) علاوه بر آن که ممتحن آن بود، نقشی مهم نیز در تهیه‌ی آن به صورت کتاب داشت. او به تدریس آثار مربوط به حدیث در دانشگاه کمبریج انگلستان اشتغال داشت و اکنون در مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی لندن به تحقیق مشغول است. (رک :

Early Shi'i Thought : The Teaching of Imam Mohammad al- Baqir, Arzina R. Lalani, "Preface", pp.xi- xiii)

۲. Early Shi'i Thought : The Teaching of Imam Mohammad al- Baqir.

(متن انگلیسی این کتاب در آبان ماه سال ۱۳۸۱ش برنده‌ی جایزه‌ی کتاب ولایت سال جمهوری اسلامی ایران شد و خانم لالانی برای دریافت جایزه‌ی خود به ایران آمد و در مراسمی که به همین مناسبت در یزد برگزار شده بود ، شرکت کرد)

۳. The Role of Imam Mohammad al- Baqir in Early Islam.

۴. خانم هاوا لازاروس یافه استاد دپارتمان تمدن اسلامی دانشگاه عبری اورشلیم (رک : Some Religious Aspects of Islam, collection of articles)

۵. Umar b. Al- Khattab Paul of Islam?

۶. پروفیسور برنارد لوئیس در سال ۱۹۱۶م به دنیا آمد. او از دانشگاه‌های لندن و پاریس فارغ التحصیل شد و در سال ۱۹۳۸م به عنوان دانشیار دانشگاه لندن منصوب گشت. وی در سال‌های ۵۴- ۱۹۴۱م به وزارت خارجه پیوست و در سال ۱۹۴۹م به سمت استادی در رشته‌ی تاریخ خاورمیانه و خاور نزدیک در دانشگاه لندن درآمد. لوئیس در سال‌های ۵۶- ۱۹۵۵م استاد تاریخ در دانشگاه کالیفورنیا بود. (المستشرقون ، نجیب العقیقی ، ج ۲ ، ص ۵۶۱- ۵۶۲)

۴. - علی الرضا علیه السلام (در دایرة المعارف اسلام ، ج ۱).^۱
 - العسکری ابوالحسن علی بن محمد علیه السلام (در دایرة المعارف اسلام ، ج ۱).^۲
 - شیعه در تاریخ اسلام.^۳

۲۷) ویلفرد مادلونگ (Wilferd F. Madelung) :^۴

۱. Ali al-Rida (in, "Encyclopedia of Islam, Vol.1)
 ۲. al-Askari, Abu'l-Hasan Ali b. Muhammad (in, "Encyclopedia of Islam .Vol.1)
 ۳. The Shi'a in Islamic history.

۴. پروفیسور ویلفرد مادلونگ در سال ۱۹۳۰ میلادی در شهر اشتوتگارت آلمان متولد شد و تحصیلات مقدماتی را در آن جا گذراند. پس از جنگ جهانی دوم به همراه خانواده اش به آمریکا رفت و اندکی بعد در دانشگاه جرج تاون واشنگتن دی سی ثبت نام کرد و سپس در سال ۱۹۵۱ به مصر رفت. سه سال در دانشگاه قاهره به کسب دانش پرداخت و در سال ۱۹۵۳ موفق به گذراندن دوره‌ی لیسانس تاریخ اسلام و ادبیات عرب شد. مادلونگ از دانشجویان دانشمند سرشناس مصری محمد کامل حسین (۱۹۰۱-۱۹۶۱) بود که بسیاری از متون دوران فاطمیان مصر را در مجموعه‌ی "سلسله مخطوطات الفاطمیین" به چاپ رسانده بود. کامل حسین از آغاز اشتیاق به تاریخ اسلام و مطالعات اسماعیلی را در او برانگیخت؛ موضوعاتی که زمینه‌ی اصلی رساله‌ی دکتری اش بود و به راهنمایی پروفیسور برتولد اشپولر آن را نوشت و در سال ۱۹۵۷ موفق به دریافت درجه‌ی دکترا از دانشگاه هامبورگ آلمان شد. او از ۱۹۵۸م تا ۱۹۶۰م، رابین فرهنگی سفارت آلمان غربی در بغداد بود. در سال ۱۹۶۳ با سمت استاد مدعو دانشگاه تگزاس اوستین زندگی علمی خود را آغاز کرد. در سال ۱۹۶۴ با سمت استادیاری به عضویت علمی دانشگاه شیکاگو پذیرفته شد و در سال ۱۹۶۹ مقام استادی تاریخ اسلام را به دست آورد. پس از چهارده سال تدریس در دانشگاه شیکاگو در سال ۱۹۷۸ با سمت استاد لودین (Laudian) در عربی و مطالعات اسلامی دانشگاه آکسفورد و عضویت دانشکده‌ی سنت جان به اروپا بازگشت. این کرسی پرافتخار اسلامی در اروپا را تا زمان بازنشستگی از آکسفورد و مؤسسه‌ی مطالعات شرقی آن در سال ۱۹۹۸ در دست داشت. از سال ۱۹۹۹ به عضویت مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی لندن در آمد و تاکنون مطالعات اسلامی خود را با همکاری این مؤسسه ادامه می‌دهد. او با نوشتن و یا تصحیح بیش از ۱۵ کتاب، ۶۰ مقاله در نشریات گوناگون پژوهشی، ۱۳۰ مقاله در دایرة المعارف‌های متعدد، از جمله دایرة المعارف اسلام و دایرة المعارف ایرانیکا و ۱۶۰ نقد و بررسی کتاب در راه شناخت اندیشه و تاریخ اسلام در سده‌ی میانه، گام‌های بلندی برداشته است. از شاگردان او می‌توان از مارتین مکدرموت (نویسنده‌ی کتاب اندیشه‌های کلامی شیخ مفید) و زابینه اسمیتکه (نویسنده‌ی کتاب اندیشه‌های کلامی علامه حلی و ...)، نام برد. مطالعات او علاوه بر شیعه‌ی امامی، بیشتر فرقه‌ها و مکتب‌های اسلامی را شامل می‌شود. (جانشینی [حضرت] محمد صلی الله علیه و آله - پژوهشی پیرامون خلافت نخستین، ویلفرد مادلونگ، ترجمه احمد نمایی و دیگران، شرح حال پروفیسور ویلفرد مادلونگ)

- ابوجعفر محمد باقر علیه السلام ^۱.
- مهدی علیه السلام (در جلد دوم دایرة المعارف اسلام).^۲
- مرجع قدرت در تشیع دوازده امامی در زمان غیبت امام.^۳
- محمد بن علی الرضا ابوجعفر الجواد یا التقی علیه السلام (در دایرة المعارف اسلام ، ج ۷).^۴
- امامت.^۵
- امامیه و کلام معتزله.^۶
- شیعه (در جلد نهم دایرة المعارف اسلام).^۷
- جانشینى محمد صلی الله علیه و آله : مطالعه‌ای در مورد خلافت نخستین.^۸
- هاشمیات کمیت و تشیع هاشمی^۹

۲۸) سیدحسین مدرسی طباطبایی (Modarressi Tabataba'i, Hossein):^{۱۰}

- بحران و تثبیت در دوره‌ی شکل دهنده‌ی اسلام شیعی : ابوجعفر ابن قبه الرازی

۱. Al- baqer, Abu Ja'far Mohammad.
۲. Al- Mahdi (EI, Vol.2).
۳. Authority in Twelver Shi'ism in the Absence of the Imam.
۴. Muhammad b. Ali al- Rida abu Dja'far al- Djawad or al- Taki (in, "Encyclopedia of Islam, Vol. 7)
۵. Imama.
۶. Imamism and Muxtazilite Theology.
۷. Shi'a, in, "Encyclopedia of Islam. Vol. 9."
۸. The Succession to Muhammad: A Study of the Early Caliphate.
- (متن انگلیسی این کتاب در ششمین دوره‌ی جایزه‌ی جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران شایسته‌ی دریافت رتبه‌ی ممتاز و لوح تقدیر دانسته شد)
۹. The Hashimiyyat of al- Kumayt and Hashimi Shi'ism.

۱۰. دکتر سید حسین مدرسی طباطبایی در قم به تحصیل علوم دینی اشتغال داشت و همزمان در زمینه‌ی تاریخ علوم اسلامی به ویژه فقه و نیز تاریخ قم پژوهش‌هایی را انتشار داد. وی سپس در آکسفورد به تحصیلات خود ادامه داد و از سال ۱۳۶۱ش که دکتری خود را گرفت ، تا این زمان در دانشگاه‌های پرینستون ، هاروارد و کلمبیا در آمریکا و آکسفورد در انگلستان به تدریس علوم اسلامی و حقوق مشغول است. (میراث مکتوب شیعه از سه قرن نخستین هجری ، سید حسین مدرسی طباطبایی ، ترجمه سید علی قرایی و رسول جعفریان ، بخش مقدمه)

و کمک او به اندیشه‌ی شیعه‌ی امامیه.^۱

۲۹) **یتزاک ناکاش** (Nakash, Yitzhak):^۲

- تلاش برای پی‌بردن به ریشه و خاستگاه مراسم عاشورا.^۳

۳۰) **عظیم نانجی** (Nanji, Azim A.):^۴

- امام حسین (علیه السلام): نقش او به عنوان یک الگو.^۵

۳۱) **سیدحسین نصر** (Nasr, Seyyed Hossein):^۶

۱. Crisis and consolidation in the formative period of Shi'ite Islam: Abu Ja'far ibn Qiba al-Razi and his contribution to Imamite Shi'ite thought.

(ترجمه‌ی فارسی این کتاب تحت عنوان: "مکتب در فرایند تکامل، نظری بر تطور میانی فکری تشیع در سه قرن نخستین" - که با عنوان اصلی کمی متفاوت است و رساله‌های ابن قبه در بخش ضمیمه قرار داده شده - به چاپ رسیده است.)

۲. عضو مرکز مطالعات عالی پرینستون و استادیار مطالعات اسلامی و خاورمیانه و نویسنده‌ی کتاب مشهور شیعیان عراق.

۳. An attempt to trace the origin of the rituals of <Ashura>.

۴. پروفیسور عظیم نانجی (مدیر مؤسسه‌ی تحقیقات اسماعیلی لندن).

۵. The Imam Husayn: His Role as Paradigm.

۶. دکتر سیدحسین نصر فیلسوف ایرانی و استاد علوم اسلامی در دانشگاه جرج واشنگتن، در سال ۱۳۱۲ ش در تهران به دنیا آمد. او از جانب مادر نواده‌ی شیخ فضل‌الله نوری است. نصر در دوازده و نیم سالگی به آمریکا فرستاده شد و در مدرسه‌ی پدی در نیوجرسی ثبت نام کرد. در چهار سال تحصیلات این مدرسه، زبان انگلیسی، علوم، تاریخ آمریکا، فرهنگ غربی و آموزه‌های مسیحی را آموخت. برای ادامه تحصیلات دانشگاهی مؤسسه‌ی فناوری ماساچوست را برگزید و در همان زمان بورس تحصیلی به او تعلق گرفت و او نخستین دانشجوی ایرانی بود که در مقطع کارشناسی در آن مؤسسه تحصیل می‌کرد. او رشته‌ی فیزیک را برای ادامه‌ی تحصیل برگزید. نصر تحصیلات تکمیلی خود را در دانشگاه‌هاوارارد ادامه داد و پس از دریافت کارشناسی ارشد در رشته ژئوفیزیک، دو سال بعد در سال ۱۹۵۸م در رشته‌ی تاریخ علم با گرایش علوم اسلامی با درجه‌ی دکتری فارغ التحصیل شد. او رساله‌ی دکترای خود را باهامپلتون گیب (Hamilton Gibb) و هری ولسفن (Hary Wolfson) و آی. برنارد کوهن (I. Bernard Cohen) گذراند. در همین زمان در کنار رساله‌ی دکترای به تألیف کتاب «علم و تمدن در اسلام» مشغول بود. بعدها نصر به عنوان استاد مهمان در دانشگاه‌هاوارارد مشغول تدریس شد. سیدحسین نصر در سال ۱۹۵۸م به ایران بازگشت و در دانشگاه تهران مسئول برنامه‌ی دکتری دانشجویان خارجی بود و سپس به

- انتظار روزگار موعود: تشیع در تاریخ.^۱
- تشیع: اصول، اندیشه و معنویت.^۲
- اثنا عشریه (در جلد چهارم دایرة المعارف اسلام).^۳
- تشیع و تصوف: رابطه‌ی آن دو از نظر ماهیت و تاریخ.^۴

(۳۲) اندرو جی. نیومن (Newman, Andrew J):^۵

- دوره‌ی شکل‌گیری تشیع دوازده‌امامی: گفتگوی حدیثی میان قم و بغداد.^۶

(۳۳) دیوید پینالت (Pinault, David):^۷

- زینب بنت علی علیها السلام و جایگاه زنان خانواده‌ی امامان نخستین در ادبیات مذهبی شیعی^۸

ریاست دانشگاه تهران برگزیده شد. همچنین ریاست دانشگاه صنعتی شریف (صنعتی آریامهر آن زمان) را نیز برعهده داشت. نصر بنیان‌گذار انجمن سلطنتی فلسفه در ایران بود. او از همکاران اصلی هانری کربن در تهیه‌ی کتاب «تاریخ فلسفه‌ی اسلامی» بود. او همچنین برای مدتی به عنوان استاد مدعو دانشگاه بیروت به لبنان می‌رفت. پس از بازگشت به آمریکا در دانشگاه یوتا در مقام استاد مهمان مشغول تدریس شد. در فاصله‌ی سال‌های ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۴م در دانشگاه‌های تمپل و فیلادلفیای آمریکا تدریس کرد. پس از چندین سال تدریس در دانشگاه‌های مختلف در آمریکا، سرانجام در سال ۱۹۸۴م به وی پیشنهاد کرسی دائم استادی رشته‌ی مطالعات اسلامی در دانشگاه جورج واشنگتن داده شد. از شاگردان وی می‌توان از ویلیام چیتیک آمریکایی و ساچیکو موراتای ژاپنی (هر دو از برجسته‌ترین متخصصان مطالعات اسلامی و نیز مطالعات تطبیقی در آمریکا) و نیز دکتر حداد عادل نام برد. (در جست و جوی امر قدسی - گفت و گوی رامین جهانبگلو با سید حسین نصر، ترجمه سید مصطفی شهرآیینی)

۱. Expectation of the Millennium: Shi'ism in History.
۲. Shi'ism: Doctrines, Thought, and Spirituality
۳. Ithna'ashariyya. (In "The Encyclopedia of Islam, Vol. 4.")
۴. Shi'ism and Sufism: Their Relationship in Essence and in History.
۵. اندرو جی. نیومن (استاد علوم اسلامی و ایرانی در دانشگاه ادینبورگ انگلستان)
۶. The Formative Period of Twelver Shi'ism: Hadith as Discourse between Qum and Baghdad.
۷. دیوید پینالت (استاد دانشگاه‌های سانتاکلرا، کول گیت و پنسیلوانیا در آمریکا)
۸. Zaynab bint <Ali and the Place of the Women of the Households of the First Imams in Shi'ite Devotional Literature.

۳۴) حسین رحیم (Rahim, Hussein A) :

- ۱. فاطمه‌ی زهرا علیها السلام.
- ۲. شاعر برجسته‌ی کربلا.

۳۵) یان ریچارد (Richard, Yann) :

- ۳. اسلام شیعی : سیاست ، عقیده و کیش.

۳۶) دابلیو ای. رایس (Rice W.A) :

- ۴. علی علیه السلام در حدیث شیعه.

۳۷) سعید سعید اختر رضوی (Rizvi, Sayyid Saeed Akhtar) :

- ۵. امامت (جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم).
- ۶. امام حسن علیه السلام : افسانه‌ی طلاق‌های او.
- ۷. شهادت امام حسین علیه السلام و تقویم‌های اسلامی و یهودی.
- ۸. دوران برجسته‌ی امامت امام زین العابدین علیه السلام.
- ۹. جهاد دانشمندانه‌ی امامان ، ۹۵-۱۴۵هـ.

۱. Fatima al- Zahra.
۲. The Poet Laureate of Karbala.
۳. Shi'ite Islame : Polity, Ideology, and Creed.
۴. Ali in Shi'ah tradition.
۵. Imamate (the Vicegency of the Prophet)
۶. Imam Hasan : The Myth of His Divorces.
۷. Martyrdom of Imam Husayn and the Muslim and the Jewish Calendars.
۸ . The Illustrious Imamat- Period of Imam Zayn al- A>bidin.
۹ . The Scholarly Jihad of the Imams, 95145 - A.H.

۳۸) عبدالعزیز ساشدینا (Sachedina, Abdulaziz Abdulhussein):^۱

- توضیحی در مورد غیبت دوازدهمین امام امامیه.^۲
- موعودگرایی اسلامی: عقیده به مهدی در تشیع دوازده امامی.^۳
- مفهوم جاودان شهادت امام حسین (علیه السلام).^۴

۳۹) راجر سیووری (Savory, Roger M):

- حیدر (در جلد سوم دایرة المعارف اسلام).^۵

۴۰) آنه ماری شیمیل (Schimmel, Annemarie):^۶

- کربلا و حسین (علیه السلام) در متون ادبی.^۷

۴۱) دوین جی. استوورت (Stewart, Devin J):

- ارتدوکسی (راست کیشی) مشروع اسلامی: پاسخ‌های شیعه‌ی دوازده‌امامی به سیستم مشروع سنی.^۸

۴۲) زابینه اشمیتکه (Schmidtke, S):^۹

-
۱. پروفیسور عبدالعزیز ساشدینا (استاد دپارتمان مطالعات اسلامی دانشگاه ویرجینیای آمریکا)
 ۲. A Treatise on the Occultation of the Twelfth Imamite Imam.
 ۳. Islamic Messianism: The Idea of the Mahdi in Twelver Shi'ism.
 ۴. The Eternal Meaning of the Imam Husayn's Martyrdom.
 ۵. Haydar, in, "The Encyclopedia of Islam, Vol. 3."
 ۶. خانم پروفیسور آنه ماری شیمیل (از شرق شناسان آلمانی و پژوهشگران بنام اسلام و مدرس دانشگاه‌های بن آلمان و هاروارد آمریکا)
 ۷. Karbala and Husayn in Literature.
 ۸. Islamic Legal Orthodoxy: Twelver Shi'ite Responses to the Sunni Legal System.
 ۹. خانم پروفیسور زابینه اشمیتکه استاد مطالعات اسلامی در دانشگاه آزاد برلین آلمان (۲۰۰۰م - تاکنون) و استاد مطالعات تاریخی در انستیتو مطالعات پیشرفته‌ی دانشگاه عبری اورشلیم و نیز از سال ۲۰۰۲م تاکنون یکی از ویراستاران و تدوین‌گران مقالات کلامی و فلسفی برای ویراست سوم دایرة المعارف اسلام

(چاپ لیدن) و همکار سردبیر تاریخ فلسفه (فلسفه‌ی اسلامی) است. تحقیقات وی عمدتاً در مطالعات کلامی در دوره‌های میانی اسلام (سده‌های ۱۰-۱۳م) بر مبنای عقاید معتزلی متمرکز بوده و تأثیر و تأثر و ارتباط آراء و اندیشه‌های متکلمان بزرگ شیعه با مکتب کلامی اعتزال را بررسی می‌کند. پروفیسور اشمیتکه متولد ۱۹۶۴م در آلمان است. وی در سال ۱۹۸۶م مدرک کارشناسی را از دانشگاه عبری اورشلیم و در سال ۱۹۸۷م کارشناسی ارشد خود را از مدرسه‌ی مطالعات شرقی و آفریقایی لندن - انگلستان اخذ نموده است. مقطع دکتری را در دانشگاه آکسفورد انگلستان سپری کرده و عنوان پایان نامه‌ی دکتری وی نیز «اندیشه‌های کلامی علامه حلی (۷۲۶هـ/۱۳۲۵م)» بوده است که در سال ۱۹۹۰م از آن دفاع نموده است. اشمیتکه در سال ۱۹۹۶م موفق به پذیرش در بورسیه‌ی فتودورلینن در مدرسه‌ی عملی پژوهش‌های عالی پاریس، در سال ۱۹۹۸م در بورسیه‌ی فتودورلینن در کالج سنت جان دانشگاه آکسفورد، در همین سال در بورسیه‌ی مرکز مطالعات اسلامی آکسفورد و در سال ۱۹۹۹م تا سال ۲۰۰۲م در بورسیه‌ی هاینزبرگ انستیتو مطالعات اسلامی برلین، گردیده است. وی در سال‌های ۱۹۹۷ و ۱۹۹۸ به عنوان استادیار و سپس در سال ۱۹۹۹ در مقام استادی اجازه‌ی تدریس در رشته‌ی مطالعات اسلامی دانشگاه بن را کسب کرده است. وی در هین سال‌ها فوق دکتری خود را در همین دانشگاه گذرانده است. او از سال ۲۰۰۰ به عنوان استاد در دانشگاه آزاد برلین تدریس مطالعات اسلامی را به عهده دارد. او در سال ۲۰۰۲ به دلیل تألیف و انتشار کتاب «کلام، فلسفه و تصوف نزد شیعه‌ی دوازده امامی»، «جهان‌اندیشه‌های ابن ابی جمهور احسایی (پس از ۹۰۶هـ/۱۵۰۱م)» به زبان آلمانی، جایزه‌ی جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران را دریافت نمود. در سال ۲۰۰۳م گروه پروژه‌ی نسخه‌های خطی معتزلی را به همراهی دیوید اسکالر بنیاد نهاد و خود نیز از اعضای فعال بوده است. در همین سال تا سال ۲۰۰۶م وی به همراه تروی لانگرن، استاد دانشگاه بار ایلان از پژوهانه‌ی اعطایی بنیاد پژوهش آلمان - اسرائیل (Gif) براد مطالعه و تحقیق در باره‌ی ابن کمونه برخوردار شد. بین سال‌های ۲۰۰۵-۲۰۰۷م به دلیل شرکت در پروژه‌ی نسخه‌های خطی معتزلی، پژوهانه‌ی بنیاد فریتس توسن آلمان را نیز به خود جلب نمود و بین سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶م در مقام همکار پروفیسور ویلفرد مادلونگ و نیز عضو برجسته و هماهنگ کننده‌ی گروه پژوهشی «اعتزال در اسلام و یهودیت» در این پروژه‌ی انستیتو مطالعات پیشرفته‌ی دانشگاه عبری اورشلیم شرکت نمود. وی در سال ۲۰۰۶م به عنوان استاد مدعو به مدرسه‌ی عملی پژوهش‌های عالی در پاریس برای پروژه‌ی «آثار جدلی اسلامی علیه یهودیت» دعوت شد. اشمیتکه از سال ۲۰۰۶م تاکنون از مؤسسان و اعضای هیئت نظارتی متون و مطالعات منتشر شده‌ی کلام و فلسفه‌ی اسلامی از سوی مؤسسه‌ی حکمت و فلسفه‌ی ایران و مؤسسه‌ی مطالعات اسلامی دانشگاه آزاد برلین بوده است. پروفیسور اشمیتکه در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۰۷م از کمک هزینه‌ی اعطایی بنیاد گروانکل آلمان برای پژوهش در «مباحث درون دینی در امپراتوری عثمانی و پیشامدرن ایران» بهره مند گردید و در سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۹م پژوهانه‌ی مؤسسه اسکالیگر کتابخانه‌ی دانشگاه لیدن هلند را دریافت کرده است. وی افزون بر پژوهانه و جوایز متعدد بین المللی در سال ۲۰۰۸م نیز به عنوان پژوهشگر مطالعات اسلامی موفق شده است برای مدت ۵ سال (تا سال ۲۰۱۳م) کمک مالی شورای پژوهش اروپا (ای آر سی) به مبلغ ۱/۸۶ میلیون یورو را به خود اختصاص دهد. این کمک تحت پروژه‌ای با عنوان «بازشناسی عقل گرایی کلامی در دوره‌های میانی (سده‌های ۱۰-۱۳م) اسلام» و با هدف حمایت از پژوهشگران اروپا در مقابل محققان ایالات متحده به وی پرداخت شده است. اشمیتکه از سال ۲۰۰۸م تاکنون به عنوان یکی از اعضای هیئت مشورتی پروژه‌ی «مطالعات درباره‌ی فرزندان ابراهیم (علیه السلام)» بوده که از سوی انتشارات بریل در لیدن هلند منتشر

- تغییرات و اصلاحات نوین در اندیشه‌ی شیعی در مورد انتظار [حضرت امام]
مهدی علیه السلام: مطالعه‌ی موردی [امام] خمینی^۱

(۴۳) رودولف اشتروتمان (Strothmann, Rudolf):^۲

- شیعه (در دایرة المعارف اسلام، ج ۴ (ویرایش اول))،^۳

می‌گردد. و نیز از همان سال تاکنون از اعضای هیئت مشورتی پروژه‌ی «بانک اطلاعاتی فلسفه‌ی اسلامی در دوران پس از کلاسیک» در مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه مک گیل مونترال کانادا بوده است. وی همچنین در سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹ از اعضای انستیتو مطالعات پیشرفته‌ی بنیاد گردانکل آلمان در برلینستون و از دریافت کنندگان کمک اعطایی برای تصحیح انتقادی نوشته‌های صاحب بن عباد طالقانی در علم کلام بوده است. وی از سال ۲۰۰۹ تاکنون از اعضای هیئت مدیره‌ی سالنامه‌ی اشراق: فلسفه‌ی اسلامی است که با همکاری انستیتو فلسفه‌ی فرهنگستان علوم روسیه - مسکو و مؤسسه‌ی حکمت و فلسفه‌ی ایران - تهران منتشر می‌گردد. وی همچنین در سال ۲۰۰۹ یکی از اعضای هیئت سازماندهی «حدود و مرزهای آلمانی-اسرائیلی علوم انسانی» در بنیاد الکساندر فن هومبولت آلمان به شمار می‌رود. اشمیتکه در سال‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ به عنوان پژوهشگر مدعو کرسی تدریس و تحقیق در موضوع «تمدن‌ها و زبان‌های خاور نزدیک» را در دانشگاه هاروارد به دست آورده است. (رک: مجله‌ی آیینیه‌ی پژوهش، ش ۱۲۳، مقاله‌ی: «زاینه اشمیتکه پژوهشگر و متخصص در مطالعات معتزلی و شیعی»، حسین متقی)

۱. Modern Modifications in the Shi'i Doctrine of the Expectation of the Mahdi (Intizar al- Mahdi): The Case of the Kumaini.

۲. رودولف اشتروتمان مستشرق و متکلم آلمانی و از بزرگان متخصص در فرق و مذاهب، در سال ۱۸۷۷ در شهر لنگریش به دنیا آمد. او در دانشگاه‌های هاله (Halle) و بن (Bonn) تحصیل کرد. اشتروتمان از شاگردان کارل بروکلیمان بود و در کلام به تخصص دست یافت. او به مقام کشیشی رسید و در بین سال‌های ۱۹۰۷ تا ۱۹۲۳، در شولپورتا (Schulpforta) تدریس می‌کرد. در سال ۱۹۲۳ به عنوان استاد مطالعات شرقی در دانشگاه جیسن (Giessen) دعوت شد و در سال ۱۹۲۷ به عنوان استاد مطالعات شرقی، جانشین هلموت رتر (Ritter) در هامبورگ گردید و تا سال ۱۹۴۷ در هامبورگ استاد ماند. اشتروتمان در مورد مذاهب اسلامی که کمتر منتشر شده بودند به مطالعه پرداخت. او ابتدا در مورد زیدیه مطالعه کرد و سپس، علاوه بر مطالعه در مورد فرقه‌های غریبه در اسلام، به مطالعه در مورد سایر فرق شیعه از اثناعشریه، اسماعیلیه، نصیریه و دروزیه پرداخت. آثار اشتروتمان نشان دهنده‌ی آن است که تمرکز مطالعات او پیرامون شیعه و نیز پیرامون برخی از فرقه‌های نادر اسلامی بوده است. (المستشرقون، نجیب العقیقی، ج ۲، ص ۷۸۸؛ موسوعة المستشرقین، عبدالرحمان البدوی، ص: ۳۴-۳۶؛ فرهنگ خاورشناسان، گروه مؤلفان و مترجمان، ص: ۳۶۰)

۳. Shī'a. in, "Encyclopedia of Islam. vol.4 (1st ed.)"

(۴۴) کالین ترنر (Turner, Colin) :

– هنوز هم انتظار امام؟ سؤال حل نشده در مورد انتظار در شیعه‌ی دوازده امامی^۱

(۴۵) وچیا والییری (Veccia Vaglieri, L)^۲ :

- علی علیه السلام (در جلد اول دایرة المعارف اسلام).^۳
- فدک (در جلد دوم دایرة المعارف اسلام).^۴
- فاطمه علیها السلام (در جلد دوم دایرة المعارف اسلام).^۵
- غدیر خم (در جلد دوم دایرة المعارف اسلام).^۶
- حسن بن علی بن ابی طالب علیهما السلام (در جلد سوم دایرة المعارف اسلام).^۷
- حسین بن علی بن ابی طالب علیهما السلام (در جلد سوم دایرة المعارف اسلام).^۸

(۴۶) لیندا والبریج (Walbridge, Linda S) :

- تشیع و مرجع قدرت.^۹
- بدون فراموش کردن امام : تشیع لبنانی در یک اجتماع امریکایی.^{۱۰}

(۴۷) پل ای. واکر (Walker, Paul Ernest)^{۱۱} :

-
۱. Still waiting for the Imam? The unresolved question of intizar in Twelver Shi'ism.
 ۲. خانم وچیا والییری (خاورشناس ایتالیایی و استاد دانشگاه ناپل (Naples) ایتالیا در رشته تاریخ اسلام)
 ۳. Ali, in, “ The Encyclopedia of Islam, Vol. 1.”
 ۴. Fadak, in, “ The Encyclopedia of Islam, Vol. 2.”
 ۵. Fatima, in, “ The Encyclopedia of Islam, Vol. 2.”
 ۶. Ghadir Khumm, in, “ The Encyclopedia of Islam, Vol. 2.”
 ۷. Hassan b. Ali b. Abi Talib (Encyclopedia of Islam, Vol.3).
 ۸. Husayn b. Ali b. Abi Talib (Encyclopedia of Islam, Vol.3).
 ۹. Shi'ism and Authority
 ۱۰. Without Forgetting the Imam : Lebanese Shi'ism in an American Community.
 ۱۱. پل ای. واکر مورخ معاصر – که علاقه‌ی ویژه‌ای به تاریخ فاطمیان و اندیشه‌های اسلامی دارد – استاد مهمان در مرکز مطالعات خاورمیانه وابسته به دانشگاه شیکاگو در آمریکا است. (ر ک : کتاب ماه دین ، شماره‌ی

- جانشین قانون شدن در خلافت شیعی.^۱

(۴۸) ویلیام مونتگمری وات (Watt, William Montgomery):^۲

- اسلام نخستین : مقالات جمع‌آوری شده.^۳
- اطلاعات ضمنی در مورد نخستین اندیشه‌ی امامت.^۴
- اشتیاق مسلمانان به منجی : نمودهایی از تشیع عباسی نخستین.^۵
- اهمیت مراحل نخستین تشیع امامیه.^۶

نتیجه

دلایل مختلفی که در بحث ضرورت مطالعه‌ی امامت‌پژوهی غریبان بیان شد نشان می‌دهد که ضرورت مطالعه‌ی شیعه‌پژوهی غریبان و به ویژه امامت‌پژوهی در غرب که شاخه‌ای از شیعه‌پژوهی به حساب می‌آید، به گونه‌ای است که حتی در برخی از موارد، از مطالعه‌ی اسلام‌پژوهی در غرب ضروری‌تر به نظر می‌رسد.

همچنین اشاره شد که مطالعه‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی در غرب، عادتاً نسبت به روند اصلی مطالعه‌ی غریبان در مورد اسلام سنی دارای تأخیر بوده است و دانشمندان اسلامی و

۷۶ و ۷۷، بهمن و اسفند ۱۳۸۲، معرفی کتاب خارجی، «کاوشی نوین در تاریخ فاطمیان مصر»، نوشته‌ی: دکتر ستار عودی).

۱. Succession to Rule in the Shi'ite Caliphate.

۲. ویلیام مونتگمری وات (۱۹۰۹-۲۰۰۶م) دانشمند انگلیسی و رئیس بخش مطالعات عربی در دانشگاه ادنبره از اندک اسلام‌شناسان مسیحی است که بیش از شصت سال از عمر ۹۷ ساله‌اش را به مطالعه و پژوهش درباره‌ی قرآن، آموزه‌های اسلامی، تاریخ پیامبر اکرم ﷺ، علوم اسلامی و نیز مناسبات میان اسلام و مسیحیت اختصاص داد. بیش از سی کتاب و ده‌ها مقاله حاصل یک عمر تلاش علمی او در این حوزه‌هاست. از آثار او می‌توان به مواردی چون: «عوامل انتشار اسلام»، «محمد ﷺ در مکه» و «اسلام و اجتماع یکپارچه» اشاره کرد. (المستشرقون، نجیب العقیقی، ج ۲، ص ۵۵۴: اسلام و مسیحیت در عصر حاضر گامی برای گفت و گو، ویلیام مونتگومری وات، ترجمه‌ی خلیل قنبری، مقدمه‌ی مترجم)

۳. Early Islam: Collected Articles.

۴. Sidelights on Early Imamite Doctrine.

۵. The Muslim Yearning for a Saviour: Aspects of Early Abbasid Shi'ism.

۶. The Significance of the Early Stages of Imami Shi'ism.

شرق‌شناسان درباره‌ی شناخت و معرفی تشیع و به طور اختصاصی در مورد امامیه کارهای زیادی انجام داده‌اند؛ اما با این وجود، درباره‌ی آموزه‌هایی عرضه شده از سوی ائمه‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی، کار منسجم و تأییدشده‌ای انجام نداده‌اند. همچنین توجه به تشیع از طریق مقایسه‌ی ادیان نوپا است و پژوهش درباره‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی تنها در این اواخر به عنوان رشته‌ای علمی در غرب مطرح شده است.

در بیان علت این مسأله، برخی به مواردی مانند: دشواری دسترسی به منابع اولیه در زبان‌های اروپایی و نیز نوپایی تلفیق مطالعات شرقی و مذهبی و نیز سوء تفاهم تسنن نسبت به تشیع که توسط محققان غربی پذیرفته شده بود، اشاره کرده‌اند و همان‌گونه که بیان شد بر برخی از این علت‌ها، نقدهایی نیز وارد است.

در دهه‌های اخیر پژوهشگران غربی بیشتری به مطالعه‌ی شیعه‌ی دوازده‌امامی روی آوردند و تعداد محققان علاقه‌مند و مشارکت‌کننده در مطالعات شیعی دوازده‌امامی به گونه‌ای تصاعدی گسترش یافته‌است.

نمونه‌ی آثار غربی انگلیسی زبان را که در این مقاله معرفی شده است و همگی به نوعی با امامت شیعی مرتبط‌اند، می‌توان در موضوع‌های کلی زیر دسته‌بندی کرد:

۱- اندیشه‌ی شیعی:

مقالات پژوهشگرانی چون: دوین جی. استورت، یان ریچارد، می‌یر بار آشر، یان هوارد، ویلیام مونتگمری وات، زابینه اشمیتکه، اتان کولبرگ، ارزینا آر. لالانی، لیندا والبریج، سیدحسین نصر، سید وحید اختر، سعید امیرارجمند، محمدعلی امیرمعزی، حمید دباشی و ...

۲- بررسی تاریخی تشیع:

مقالات پژوهشگرانی مانند: ویلیام مونتگمری وات، اتان کولبرگ، هاینس هالم، وچیا والییری، ویلفرد مادلونگ، اندرو جی. نیومن، سعید امیرارجمند، حمید دباشی و ...

۳- امامان شیعه:

مقالات پژوهشگرانی چون: ویلفرد مادلونگ، وچیا والییری، راجر سیووری، ویلیام چیتیک، دیوید پینالت، اس.ام. واریس حسن و ...

۴- امام حسین (علیه السلام)، عاشورا و کربلا:

مقالات پژوهشگرانی چون: یان هوارد، ویلیام چیتیک، آنه ماری شیمل، عبدالعزیز ساشدینا، جین کالمرد، پیتر چلکوسکی، محمود ایوب، عظیم نانجی و ...

۵- مهدویت:

مقالات: ویلفرد مادلونگ، ویلیام موتگمری وات، اتان کولبرگ، زابینه اشمیتکه، سیدحسین نصر، سعید امیرارجمند، عبدالعزیز ساشدینا، محمود ایوب، محمدعلی امیرمعزی و ...

از آن جا که پژوهشگرانی که در این مقاله به آثار آنان اشاره شده است، عمدتاً از متأخران بوده و منابع مهمی از کتب استشراقی چون «المستشرقون» نجیب عقیقی و ... که بیشتر به بیوگرافی مستشرقان قدیمی‌تر پرداخته‌اند، با توجه به میزان دسترسی به شرح حال صاحبان هریک از این آثار در مدارک و منابع معتبر، در برخی از موارد به معرفی این پژوهشگران پرداخته شده‌است.

۱. [Edited by:] Etan Kohlberg, Shi'ism, "Early Shi'ism in History and Research", Introduction, Hebrew University of Jerusalem, Israel, 2003.
۲. [Edited by:] Roper A.J. and Bleaney C.H., Index Islamicus, Leiden, Brill, 2002.
۳. [Under the patronage of] the International Union of Academies, The Encyclopedia of Islam, 2nd Edition, Leiden, E.J. Brill, 1986.
۴. Amir-Moezzi Mohammad Ali & Schmidtke, Twelver-Shi'ite resources in Europe : (the Shi'ite Collection at the Oriental Department of the University of Cologne, the fonds Henry Corbin and the Fonds Shaykhi at the Ecole Pratique des Hautes Etudes (EPHE), Paris. With a catalogue of the Fonds Shaykhi, (in: Journal Asiatique, 285i, S. 1997, pp.73-122).
۵. Amir-Moezzi Mohammad Ali, The Divine Guide in Early Shi'ism, Translated by: David Streight, Albany, State University of New York Press, 1994.
۶. Halm Heinz, Shi'ism, Edinburgh University Press, Translated from the German by: Janet Watson & Marian Hill, Second edition, 2004.
۷. Khanbagi Ramin, Shi'i Islam: A Comprehensive Bibliography, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, 2007.
۸. Kohlberg Ethan, Western Studies of Shi'a Islam, Shi'ism, Resistance, and Revolution, ed. M. Kramer, Westview Press, Boulder, Colorado 1987, p. 31-44= BL, art. II.
۹. Lalani Arzina R., Early Shi'i Thought: The Teaching of Imam Mohammad al-Baqir, London, I.B. Tauris & Co Ltd ۶ Salem Rd, in association with The Institute of Ismaili Studies, 2004.
۱۰. Lazrus-Yafeh Hava, "Umar b. Al-Khattab Paul of Islam?", in: "Some Religious Aspects of Islam, collection of articles", Harry S. Truman Institute, E. J., Brill, Leiden, 1981.
۱۱. Newman Andrew J., The Formative Period of Twelver Shi'ism, Hadith as Discourse between Qum and Baghdad, Curzon Press, Richmod, 2000.
۱۲. Stewart Frank H., "Etan Kohlberg; Works of Etan Kohlberg", in : "Le shi'isme imamite quarante ans après: Hommage à Etan Kohlberg, eds. Muhammad Ali Amir-Moezzi, Meir M. Bar-Asher and Simon Hopkins, Paris, 2008, pp.11-23)
۱۳. وات ، ویلیام موننگومری ، اسلام و مسیحیت در عصر حاضر گامی برای گفت و گو ، ترجمه خلیل قنبری ، چاپ اول ، ۱۳۸۹ ، قم ، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۱۴. مادلونگ ، ویلفرد ، جانشینی [حضرت] محمد [صل الله علیه واله] - پژوهشی پیرامون خلافت نخستین

- ترجمه احمد نمایی و دیگران، چاپ چهارم، ۱۳۸۸ش، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.
۱۵. [ترجمه] سید مصطفی شهرآیینی، در جست و جوی امر قدسی (گفت و گوی رامین جهانگللو با سیدحسین نصر)، چاپ چهارم، ۱۳۷۸، تهران، نشر نی.
۱۶. متقی، حسین، مقاله‌ی: «زاینه اشمیتکه، پژوهشگر و متخصص در مطالعات معتزلی و شیعی»، در: مجله‌ی آیینی پژوهش، ش ۱۲۳.
۱۷. گروه مؤلفان و مترجمان، فرهنگ خاورشناسان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران چاپ اول، ۱۳۷۶.
۱۸. نوری، محمد، مقاله‌ی: «فهرست‌واره‌ی منابع اسلامی»، در: فصلنامه‌ی کتاب‌های اسلامی، شماره‌ی ۷ سال دوم، زمستان ۱۳۸۰ش.
۱۹. العقیقی، نجیب، المستشرقون، الطبعة الثالثة، ۱۹۶۵م، دارالمعارف، مصر، القاهرة.
۲۰. کتاب ماه دین، شماره‌ی ۷۴ و ۷۵، آذر و دی ۱۳۸۲ش؛ شماره‌ی ۷۶ و ۷۷، بهمن و اسفند ۱۳۸۲ش شماره‌ی ۱۲۷، اردیبهشت ۱۳۸۷ش.
۲۱. [به کوشش] زاینه اشمیتکه، مکاتبات هانزی کرین و ولادیمیر ایوانف، ترجمه‌ی ع. روح بخشان، تهران، کتاب خانه موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، مؤسسه‌ی پژوهشی حکمت و فلسفه‌ی ایران، چاپ اول، ۱۳۸۲.
۲۲. البدوی، عبدالرحمان، موسوعة المستشرقین، الطبعة الثالثة، ۱۹۹۳م، دار الملايين، بیروت.
۲۳. مدرسی طباطبایی، سید حسین، میراث مکتوب شیعه از سه قرن نخستین هجری، ترجمه سید علی قرایی و رسول جعفریان، چاپ اول، ۱۳۸۶، قم، نشر مورخ.